

Revisors ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven

§ 2-19

Revisors ansvar for aksjekapital som meldes inn til
Foretaksregisteret jfr. aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19

Kandidatnummer: 308

Veileder: Erling Johan Hjelmeng

Leveringsfrist: 25. april 2006

Til sammen 16501 ord

18.06.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Problemstilling og avgrensning	1
1.2	Presentasjon av rettsområdet	2
<u>2</u>	<u>RETTSPOLITISK BEGRUNNELSE</u>	<u>5</u>
2.1	Formålet med å sikre at aksjekapitalen er riktig registrert i Foretaksregisteret	5
2.2	Bruken av revisor som kontrollør	8
2.3	Historisk utvikling	11
2.4	Hensyn bak regelen om objektivt erstatningsansvar	13
2.4.1	Begrunnelse for å pålegge revisor erstatningsansvar	13
2.4.2	Begrunnelse for aksjelovens/allmennaksjelovens § 2-19 utforming	14
<u>3</u>	<u>REVISORS FORPLIKTELSER VED INNMELDING AV SELSKAPETS AKSJEKAPITAL</u>	<u>18</u>
<u>4</u>	<u>REVISORS ANSVAR FOR DEN MANGLENDE AKSJEKAPITAL</u>	<u>20</u>
4.1	Objektivt ansvar	20
4.2	Erstatningsutmålingen	24
4.3	Solidarisk ansvarlig med styrets medlemmer	25
4.4	Hvem kan fremme ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19	28
<u>5</u>	<u>ANSVARET VED PENGEINNSKUDD</u>	<u>28</u>

<u>6</u>	<u>ANSVARET VED TINGSINNSKUDD</u>	<u>32</u>
6.1	Eiendeler som kan benyttes ved innskudd i aksjekapitalen	32
6.2	Manglende tingsinnskudd	33
6.2.1	Når har selskapet overtatt eiendomsretten til tingsinnskuddet?	33
6.2.2	Kan innskuddet bekreftes mottatt av selskapet når det har mangler?	41
6.3	Avgrensning mot verdsetting	46
<u>7</u>	<u>ANSVARET FOR OVERKURS</u>	<u>47</u>
<u>8</u>	<u>ER ANSVARFORMEN ETTER AKSJELOVEN/ALLMENNAKSJELOVEN § 2-19 ØNSKELIG FRA ET RETTSØKONOMISK PERSPEKTIV</u>	<u>50</u>
<u>9</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>62</u>

1 Innledning

1.1 Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen som skal behandles, er revisors objektive ansvar etter aksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44 § 2-19 og allmennaksjeloven av 13. juni 1997 nr. 45 § 2-19. Etter bestemmelsen er revisor objektivt ansvarlig for aksjeselskapets eller allmennaksjeselskapets manglende aksjekapital ved melding til Foretaksregisteret.

Problemstillingen må ses i sammenheng med at alle aksjeselskap og allmennaksjeselskap, skal melde inn størrelsen på aksjekapitalen til Foretaksregisteret.¹ Dette skal skje i forbindelse med første gangs registrering av selskapet, eller ved en senere forhøyelse av selskapets aksjekapital.

Revisor er pålagt en kontrolløroppgave, der han gjennom en bekreftelse skal sikre riktigheten av selskapets innmeldte aksjekapital overfor Foretaksregisteret. Det er spørsmålet om revisors objektive ansvar i tilknytning til denne bekreftelse, som her skal behandles.

Andre del av innledningen gir en kort presentasjon av de ulike forpliktelser i tilknytning til registrering av selskapets aksjekapital i Foretaksregisteret. Dette gir en oversikt over revisors ulike forpliktelser, og deres betydning for tapet som dekkes av det objektive ansvaret jfr. asl./asal. § 2-19.

Innledningsvis i kapittel 2 tar fremstillingen sikte på å få frem bakgrunnen for å sikre at opplysningene om aksjekapitalen er riktig registrert i Foretaksregisteret, og hvordan revisors kontroll oppfyller dette. Videre i kapittel 2 behandles hvordan revisors objektive

¹ Jfr. Foretaksregisterloven av 21. juni Nr. 78 § 3-1 og § 3-1a.

ansvar for den innmeldte aksjekapital, er med på å oppfylle ønske om en riktig registrert aksjekapital.

Deretter følger en presentasjon av det objektive ansvaret og dets virkeområde. Fremstillingen vil her være avgrenset til revisors objektive ansvar jfr. asl./asal. § 2-19. Etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, er revisors objektive ansvar solidarisk med medlemmene av styret. Dette vil bare bli berørt i den grad det har betydning for fremstillingen av revisors ansvar.

Avslutningsvis i fremstillingen, følger en rettsøkonomisk analyse av revisors objektive ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19. Forutsetningene for analysen stemmer godt overens med rettsområde for aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19. Analysens resultat kan derfor være en god indikator på hvordan aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 fungerer i forhold til et de lege ferenda ønskelig resultat.

1.2 Presentasjon av rettsområdet

Alle aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal registreres i Foretaksregisteret jfr. fregl. § 2-1, nr. 1 og 2. I meldingen skal det stå hvor stor aksjekapital selskapet har jfr. fregl. § 3-1, nr. 1 og § 3-1a. nr. 1 jfr. asl./asal. § 2-2, første ledd nr. 4. I tilknytning til denne innmeldingen er revisor blitt gitt i oppgave å bekrefte at aksjekapitalen størrelse tilsvarer det som står i selskapets melding til Foretaksregisteret.

Revisor avgir to ulike bekreftelser. En for hvilken verdi innskuddet har jfr. asl./asal. § 2-6, annet ledd jfr. første ledd, og en for at innskuddet virkelig er overført til selskapet jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd. At det avgis to bekreftelser, må ses i sammenheng med at stifterne allerede på stiftelsestidspunktet må vite hvor stor aksjekapital selskapet skal ha. Dette er av hensyn til stifterne, slik at de er kjent med forutsetningen for den senere innskuddplikt.

Det er likevel først ved innmelding til Foretaksregisteret, det er et krav om at aksjekapitalen

skal være mottatt av selskapet jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd. Denne kan senest skje tre måneder etter stiftelse av selskapet jfr. asl./asal. § 2-18, første ledd. Dette er begrunnet med at innskuddenes verdi ikke skal ha endret seg for mye.

Revisor skal avgi de samme bekreftelser dersom selskapet gjennomfører en kapitalforhøyelse. Situasjonen er den samme. Tegnerne av de nye aksjene, må ved tegningen vite forutsetningene for sin innskuddsplikt. I forhold til Foretaksregisteret, er det imidlertid avgjørende at innskuddet er overført når dette skal registreres i Foretaksregisteret.

Fra tidspunktet aksjekapitalen er registrert, vil aksjekapitalen som følge av tilliten til Foretaksregisteret ha en kredittskapende effekt for selskapet. Revisors bekreftelse av selskapets aksjekapital skal sørge for at man kan ha tillit til at det som står i Foretaksregisteret er riktig. Det er denne tilliten som er avgjørende for aksjekapitalens funksjon.

Avgir revisor en bekreftelse som er uriktig, vil Foretaksregisteret registrere gale opplysninger om selskapets aksjekapital. På denne måten vil de som handler i tillit til den registrerte aksjekapital risikere å lide et tap.

Det er først og fremst hensynet til selskapets kreditorer aksjekapitalen skal ivareta. Som senere nevnt vil imidlertid aksjekapitalens størrelse ivareta også andre hensyn. Kreditorne lider ikke et tap som en automatisk følge av at selskapet ikke har mottatt den registrerte aksjekapital. Det er først når kreditorne ikke får tilbakebetalt sine krav, at disse vil kunne lide et tap i forhold til manglende innskutt aksjekapital.

Den sikkerhet kreditorne trodde de hadde i selskapets registrerte aksjekapital, vil da være mindre enn det som gav grunnlag for viljen til å yte kreditt. Det forutsettes at kreditorne hadde ytt mindre kreditt dersom den registrerte aksjekapital hadde vært lavere.

Har kreditorene tatt en risiko utover aksjekapitalens størrelse når de har ytt kreditt, vil ikke dette være tap som kan knyttes til den manglende aksjekapital.

Kreditorenes tap, som følge av uriktig innmeldt aksjekapital, utgjør avviket mellom den registrerte og den reelt innkomne aksjekapital. Tapet må ses i sammenheng med at aksjonærenes ansvar, er begrenset til å yte innskudd i samsvar med stiftelsesdokumentet.

Under den videre fremstilling, vil jeg behandle spørsmålet om revisors ansvar ”for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet” jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. Ansvarer gjelder ikke fullt ut der innskuddet skytes inn som tingsinnskudd. Det er da avgrenset mot ”mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskuddet” jfr. annet ledd. For slike mangler gjelder revisors uaktsomhetsansvar etter revl. § 8-1.

Revisor blir ansvarlig dersom hans bekreftelse som vedlegges meldingen til Foretaksregisteret jfr. fregl. § 4-4 e), er uriktig. Den ansvarsutløsende bekreftelse avgis i samsvar med aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd jfr. ”at selskapet har mottatt aksjekapitalen”.

Konsekvensen av at revisor blir ansvarlig er at revisor må skyte inn det manglende aksjeinnskudd.

Etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 omfatter ansvaret også medlemmene av styret i selskapet jfr. ”styrets medlemmer og revisor er solidarisk ansvarlig”. Hvordan ansvaret virker for medlemmene av styret, vil ikke bli behandlet her. Fremstillingen vil kun omhandle revisors ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19.

2 Rettspolitisk begrunnelse

2.1 Formålet med å sikre at aksjekapitalen er riktig registrert i Foretaksregisteret
Høyesterett har beskrevet hensynet bak reglene om at revisor skal bekrefte aksjekapitalen
for innbetalt til selskapet slik:

*”De legislative hensyn bak lovreglene om dette er å skape sikkerhet for at den aksjekapital
som et aksjeselskap stiftes og anmeldes med, virkelig står til disposisjon for selskapet.”²*

Når man skal begrunne behovet for å sikre at aksjekapitalen virkelig er overført og kan
disponeres av selskapet, er det vesentlig å se definisjonen av et aksjeselskap/
allmennaksjeselskap i sammenheng med ansvarsbegrensningen som gjelder for
aksjeselskap og allmennaksjeselskap:

aksjeloven/allmennaksjeloven jfr. § 1-1, annet ledd nr. 1:

*”Med aksjeselskap/allmennaksjeselskap forstås ethvert selskap
1. hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller
for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, og”*

og

ansvarsbegrensningen asl./asal. § 1-2:

*”1) Aksjeeierne hefter ikke overfor kreditorene for selskapets forpliktelser.
2) Aksjeeierne plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet eller i tilfelle i selskapets konkursbo
i større utstrekning enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen”*

Ansvarsbegrensning for selskapets aksjonærer gjelder med noen få unntak etter regelen om

² Jfr. blant annet Rt. 1998 s. 1924 på side 1930.

ansvarsgjennombrudd³

Et aksjeselskap/allmennaksjeselskap er en egen juridisk person. På grunn av den begrensede mulighet selskapets kreditorer har til å gå på aksjonærene, har lovgiver krevd at aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal ha en egenkapital, aksjekapitalen, som er bundet til selskapet. Det er denne som skal registreres i Foretaksregisteret jfr. fregl. § 3-1, nr. 1 og § 3-1a. nr. 1 jfr. asl./asal. § 2-2, første ledd nr. 4.

Aksjekapitalen skal for aksjeselskap utgjøre minst 100 000,- kroner jfr. asl. § 3-1, første ledd, mens den for allmennaksjeselskap skal være på minst 1 000 000,- kroner jfr. asal. § 3-1, første ledd.⁴

At det er viktig å sikre at aksjekapitalen kommer inn i selskapet, må ses i sammenheng med reglene som begrenser selskapets mulighet til å dele ut denne kapitalen. Her er det strenge regler. Skal det skje utdeling av utbytte til aksjonærene, er dette strengt begrenset til årsresultatet jfr. asl./asal. § 8-1, første ledd. Skal deler av aksjekapitalen deles ut, må dette gjøres gjennom reglene om nedsetting av aksjekapitalen jfr. asl./asal. kap. 12 jfr. § 3-6. Tilsvarende regler finnes etter reglene om fisjon jfr. kap. 14, fusjon jfr. kap. 13 og oppløsning av selskapet jfr. kap. 16.

Selskapets plikt til å ha aksjekapital jfr. asl./asal. § 3-1, første ledd, skal ivareta hensynet til de aktørene som inngår rettslige disposisjoner med selskapet. Den registrerte aksjekapital, er utad en sikkerhet for selskapets betalingsevne.

Reglene som sikrer at den registrerte aksjekapitalen virkelig er tilført selskapet, ivaretar på denne måten hensynet til selskapets kreditorer, den enkelte aksjonær og selskapets ansatte.

³ Se Rt. 1996 s. 672 side 678 – 679.

⁴ Forskjellen på disse beløpene, ble begrunnet med at allmennaksjeselskapsformen skulle være tiltenkt de største selskapene. Et slikt skille gjenspeiles ikke i praksis.

For kreditorene utgjør aksjekapitalen en sikkerhet for at selskapet kan betale utestående krav. Aksjonærene blir ivaretatt ved at den enkelte aksjeeiers ønske om at selskapet skal sikres økonomisk gevinst som igjen kan deles ut som utbytte, best blir ivaretatt ved at selskapet virkelig blir tilført aksjekapital. For de ansatte i selskapet vil aksjekapitalen være en sikkerhet som trykker deres arbeidsplass.

At aksjekapitalen er av stor betydning for kreditorer og aksjonærers vilje til å tilføre selskapet kapital, må modereres noe. Selskapet benytter aksjekapitalen sin daglige drift, innenfor rammen av utdelingsreglene. Aksjekapitalen kan på den måten gå tapt gjennom mer eller mindre risikable plasseringer.

Aksjekapitalen vil imidlertid bli plassert ut fra et ønske om fortjeneste for selskapet. Denne ivaretagelse av selskapsinteressen, vil være forenlig med hva som ønskes av kreditorer og aksjonærer. Taper selskapet deler av aksjekapitalen, er selskapets styre forpliktet til å skaffe mer kapital, eller skrive ned størrelsen på aksjekapitalen som er registrert i Foretaksregisteret jfr. selskapets plikt til å "ha en egenkapital som er forsvarlig" asl./asal. § 3-4 jfr. § 3-5, første ledd.

Viktigheten av å få aksjekapitalen inn i selskapet må ses i sammenheng med at de som yter kreditt i tillit til aksjekapitalen, tar en risiko i forhold til at selskapet kan tape hele eller deler av aksjekapitalen. Når aksjonærer eller kreditorer skyter kapital inn i selskapet, har tilliten til selskapets ledelse tilsvarende betydning som tilliten til at aksjekapitalen er kommet inn i selskapet.

Reglene som beskytter aksjekapitalen, har lovgiver ansett å være et viktig ledd i arbeidet med å få en sunnere økonomi i selskapene og videre redusere antall konkurser. Ved å stille strenge krav til aksjekapitalens størrelse og begrensninger til hvordan denne kan anvendes, håper lovgiver å oppnå mer levedyktige selskaper. Dette vil gi økt trygghet blant aktørene knyttet til aksjeselskap og allmennaksjeselskap. Som videre kan bidra til vekst for denne type selskaper.

De overnevnte hensyn som ivaretas gjennom å skape sikkerhet for at aksjekapitalen virkelig er kommet inn i selskapet, vil også gjelde i forhold til reglene om kapitalforhøyelse jfr. asl./asal. kap. 10.

2.2 Bruken av revisor som kontrollør

Det selskapsrettslige ønske er følgelig at den registrerte aksjekapital skal stemme fullt ut med det som reelt sett er innbetalt. Lovgiver har forsøkt å etterkomme det selskapsrettslige ønske gjennom å kreve bekreftelse fra revisor ved registrering av selskapets aksjekapital jfr. asl./asal. § 2-6, annet ledd og § 2-18, annet ledd ved første gangs innmelding av selskapet og § 10-2, tredje ledd og § 10-9 annet ledd ved kapitalforhøyelse. Revisors kontroll skal sikre at den innmeldte aksjekapital er riktig.

Revisors profesjon og den tillit samfunnet har til hans arbeid, er hovedbegrunnelsen for at revisor er valgt til denne oppgaven. Revisorer sitter inne med kompetanse som er nært beslektet med vurderingene som kreves ved avgivelse av de overnevnte bekreftelser. Bekreftelse av verdien på tingsinnskudd og hvorvidt disse er i selskapets besittelse, tilsvarer i stor grad de vurderingene revisor gjør når han foretar stikkprøver i forbindelse med en revisjon av regnskap.

Revisor er i dag blitt tillagt flere typer av attestasjonsoppdrag. Ikke alle har like stor nærhet til det tradisjonell revisjonsarbeidet. Begrunnelse for likevel å kreve bekreftelse fra revisor, er at revisor skal utøve sine tjenester gjennom å være objektiv og uavhengig jfr. revl. kap. 4.

Dette skaper sikkerhet for at arbeidet blir gjennomført uten at særinteresser blir ivaretatt. Reglene om erstatningsansvar⁵ og muligheten for å bli straffesanksjonert⁶, er med på å

⁵ Revisorloven § 8-1 om culpa ansvar. Ved attestasjonsoppdrag er erstatningsansvaret i noen tilfeller regulert i særlovgivningen jfr. blant annet asl./asal. § 2-19, første ledd objektivt ansvar.

sikre at revisor oppfyller sine plikter. Den norske Revisorforeningen har også laget en standard, RS 802, om revisors redegjørelser og bekreftelser etter selskapslovgivningen. RS 802 bygger på internasjonale standarder⁷ som regulerer tilsvarende område. Dette sikrer en god gjennomføring av arbeidet ved avgivelse av bekreftelsene.

Det er følgelig god grunn til å ha tillit til resultatet av revisors arbeid.

Dette må gjelde selv om tilliten til revisor er blitt satt på prøve i flere tilfeller de siste årene. Dette er ikke minst skjedd gjennom den amerikanske Enron-skandalen⁸ og det norske tilfellet, omtalt som Finance-Credit-skandalen⁹. I begge tilfeller har selskapenes revisorer fått hard kritikk. Dette er senere fulgt opp med domfellelse for revisjonsfirmaet.

Etter Enron-skandalen, kom det innført strengere regler som skulle bedre revisors uavhengighet i forhold til arbeidet med revisjon og attestasjonsoppdrag. Dette medførte at revisor ikke lenger kan utføre konsulenttjenester for klienter de også reviderer regnskapene til eller utfører attestasjonsoppdrag for.

Finance Credit-saken har i Norge bidratt til økt fokus på revisor og hans arbeid. Fokus på revisor er imidlertid ikke noe helt nytt. Det har i rettspraksis fremkommet et stort antall saker mot revisor over lang tid.¹⁰ De siste års skandaler har imidlertid sørget for mye

⁶ Revisorloven § 9-3.

⁷ RS 802 bygger på internasjonale standarder utgitt av International Assurance and Auditing Standards Board (IAASB) jfr. forordene til Revisors håndbok s. 36.

⁸ Det store internasjonale revisjonsselskapet Arthur Andersen gikk konkurs på grunn av ansvaret det ble pålagt i forbindelse med deres revisjons og konsulent tjenester til Enron.

⁹ I etterkant av denne saken har det vært flere saker inne i rettssystemet. Straffesaker og sivile saker. Den foreløpig eneste sivile saken som har kommet opp, Finance Credit Norge AS, dets konkursbo mot KPMG AS, ble det avsagt dom for i AS Oslo tingrett 15. juli 2005(TOSLO-2003-17426). Saken er senere forlikt. Forliket omfattet også de øvrige ventede sivile saker.

¹⁰ Se Norsk domssamling om revisors erstatningsansvar utgitt av Norges Statsautoriserte Revisors Forening (Nå Den norske Revisorforening) og Wiersholm, Melbye & Bech.

presseomtale, der revisor har blitt kritisert. I noe grad kan det tenkes at dette har skjerpet revisorene. Lovverket er også oppe til vurdering.

Det sterke fokuset på revisors arbeid og de endringer dette medfører i lovgivningen, gir støtte til at man også i fremtiden kan ha stor tillit til revisors arbeid.

Det all rettspraksisen rundt revisors erstatningsansvar viser, er at det er et sterkt behov for revisors rolle som kontrollorgan. I de fleste tilfeller av saker som har havnet i rettssystemet, har det vært uredelig selskapsstyring som har vært grunnen til de store tap. Selskapene trenger å bli kontrollert. Dette gjelder spesielt i forhold til selskapets aksjekapital, som har en sentral funksjon for opprettholdelse av selskapsformene aksjeselskap og allmennaksjeselskap.

I forbindelse med selskapets registrering i Foretaksregisteret, blir innmeldingen også kontrollert av Foretaksregisteret. Revisors kontroll og avgivelse av bekreftelse er likevel nødvendig.

Etter at revisor har avgitt sin bekreftelse i forhold til hvilken aksjekapital selskapet har mottatt, blir meldingen fra selskapet sammen med de vedlagte bekreftelser fra revisor utsatt for kontroll av Foretaksregisteret jfr. fregl. § 5-1, første ledd.

Foretaksregisteret skal føre kontroll med at meldingen til Foretaksregisteret er i samsvar med de krav som er oppstilt i aksjeloven/allmennaksjeloven. Herunder faller også revisors bekreftelse for selskapets "mottatte" aksjekapital jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd.

Foretaksregisteret er imidlertid begrenset til å foreta en undersøkelse av om aksjekapitalen er blitt bekreftet "mottatt" av revisor, og at denne stemmer overens med meldingen fra selskapet. En nærmere undersøkelse av riktigheten av revisors bekreftelse, faller utenfor registerførerens oppgave. Oppstår det en tvist i forhold til hvorvidt et innskudd er mottatt, må imidlertid registerføreren ta stilling til dette før selskapet blir registrert.

Skal registreringen av selskapets aksjekapital bli riktig, er følgelig Foretaksregisteret avhengig av at revisors bekreftelse er riktig.

Revisors kontroll med at selskapet melder inn riktig aksjekapital til Foretaksregisteret, har også betydning i forhold til avdekking av økonomisk kriminalitet i selskapet jfr. blant annet revisors undersøkelses- og rapporteringsplikt dersom de ”har mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b”, jfr. hvitvaskinsloven av 20. juni 2003 nr. 41 § 7 jfr. § 2, nr. 1 jfr. § 4, annet ledd nr. 1.

2.3 Historisk utvikling

Aksjeloven/Allmennaksjeloven § 2-19 var ny i aksjeloven/allmennaksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44. Den tidligere aksjelov av 1976 hadde ikke en tilsvarende bestemmelse. Det var imidlertid ikke første gang aksjeloven hadde en bestemmelse som påla revisor objektivt ansvar for selskapet innmelding av aksjekapitalen til Foretaksregisteret.

Etter aksjeloven av 6. juli 1957 § 27 var styrets medlemmer solidarisk og objektivt ansvarlig ”for det som måtte mangle av den aksjekapital som er oppgitt innbetalt i anmeldelsen til handelsregisteret, herunder også den del av aksjekapitalen som skal avgjøres i annet enn penger” jfr. første og annet ledd.

Ansaret gjaldt, slik som etter den nå gjeldene aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, ”uansett om skade er skjedd”.

Til forskjell fra aksjeloven/allmennaksjeloven av 1997, var det ikke etter aksjeloven av 1957 noe krav at hele aksjekapitalen skulle være mottatt av selskapet ved tidspunkt for innmelding til Foretaksregisteret. Dette gjør imidlertid ikke noen stor forskjell i forhold til ansvarsvurderingen. For den delen av aksjekapitalen som var mottatt av selskapet, gjaldt en bestemmelse tilsvarende den nå gjeldene § 2-19.

Rettspraksis etter aksjeloven av 1957 kan følgelig ha en viss rettskildevekt.

Ansvarsformen ble imidlertid fragått i den etterfølgende aksjeloven av 4. juni 1976 nr. 59, med begrunnelse at ansvaret virket for strengt.

Etter aksjeloven av 4.juni 1976 nr. 59 som senere ble etterfulgt av aksjeloven/allmennaksjeloven av 13.juni 1997 nr. 44 og 45, var det ikke noe krav at hele aksjekapitalen måtte være mottatt før selskapet kunne registreres i Foretaksregisteret.¹¹ Det var tilstrekkelig at denne var fullt innbetalt senest ett år etter registrering.

Revisor avla derfor ingen selvstendig bekreftelse for at aksjekapitalen var kommet inn i selskapet. Det var likevel et krav at revisor måtte bekrefte ”opplysningene som er gitt om innbetaling av aksjekapitalen” jfr. fregl. § 4-4, e).¹² Revisor var ansvarlig for disse opplysningene etter regelen om culpa-ansvar jfr. aksjeloven av 1977 § 15-2.

Regelen medførte ansvar i tilfeller der revisor hadde opptrådt uaktsomt og der det i tillegg var oppstått et økonomisk tap med adekvat årsakssammenheng med revisors uaktsomhet. Ansvaret var ikke solidarisk med medlemmene av styret, men revisor var pålagt et selvstendig uaktsomhetsansvar jfr. aksjeloven av 1976 § 15-1.

Culpa-regelen ble ikke funnet streng nok i aksjeloven/allmennaksjeloven av 1997:

”Utvalget mener at den alminnelige ansvarsregel etter utkastet § 16-1 ikke gir tilstrekkelig sanksjonsmulighet. Det kan ofte være vanskelig å påvise årsakssammenheng mellom lovovertrjedelsen og kreditors tap. Dessuten er ansvaret etter utkastet § 16-1betinget av at styremedlemmene mv har opptrådt uaktsomt.”¹³

¹¹ Aksjeloven av 1976 § 2-10.

¹² Ordlyden i bestemmelsen er endret i den nye lovgivningen.

¹³ NOU-1996-3 til § 2-19.

Dette til tross for at det gjaldt et strengt aktsomhetskrav jfr. Rt. 1998 s. 1924 på side 1930:

”Disse hensyn tilsier – som understreket av førstvoterende i Rt.-1993-1399 på side 1406 – at det må stilles strenge krav til revisors aktsomhet når han avgir erklæring om de gitte opplysninger.”

Den store endringen av ansvarsformen for revisors bekreftelse av aksjekapitalen, gjør at rettspraksis fra den tidligere regel har begrenset betydning. Aktsomhetsvurderingen etter aksjeloven av 1977, får ikke noen direkte betydning for den nå gjeldende regel.

Aktsomhetsvurderingen kan imidlertid få betydning for avgrensning av det objektive ansvaret. I den grad det åpnes for en konkret vurdering, vil aktsomhetsvurderinger fra den tidligere regel kunne ha betydning for hvilke regler som er tilstrekkelig enkle slik at de kan omfattes av ansvaret. Som vi skal se under behandlingen av regelen, er det tvilsomt om det er en slik mulighet.¹⁴

2.4 Hensyn bak regelen om objektivt erstatningsansvar

2.4.1 Begrunnelse for å pålegge revisor erstatningsansvar

Revisors erstatningsansvar ”for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet” jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd, må ses i sammenheng med den bekreftelse revisor har påtatt seg å avgi etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd¹⁵.

Erstatningsansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd, skal gi revisor incentiv til å avgi en mest mulig riktig bekreftelse jfr. Rt. 1998 s. 1924 på side 1930:

”De legislative hensyn bak lovreglene om dette er å skape sikkerhet for at den aksjekapital som et aksjeselskap stiftes og anmeldes med, virkelig står til disposisjon for selskapet.”

¹⁴ Se under punkt 4 til 6.

¹⁵ Asl./asal. § 10-9, annet ledd gjelder ved kapitalforhøyelse.

Uten en slik erstatningsregel ville revisor likevel til en viss grad hatt incentiv om å utføre god jobb. Dette følger av at revisor ellers vil ha en viss frykt for å skape et dårlig rykte. At revisor pålegges et erstatningsansvar vil imidlertid gi et mye sterkere incentiv. Tapene revisor risikerer ved å avgi en uriktig bekreftelse, kan bli store.

Å pålegge revisor et erstatningsansvar virker også rimelig i tråd med både deliktsansvaret og erstatningsansvar i kontrakt. Skadelidte ved uriktige bekreftelse fra revisor jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd, vil være både selskapet som er i kontraktsforhold med revisor, og kreditorer som ikke står i kontraktsforhold med revisor. Erstatningsansvaret ivaretar i stor grad samtlige av de skadelidte.

For selskapet som er i kontraktsforhold med revisor, er det rimelig at revisor oppfyller sine kontraktsforpliktelser. Misligholdsbeføyelsene må derfor aktiveres når dette ikke skjer. For de skadelidte utenfor kontrakt, er det rimelig at revisor blir ansvarlig ut fra den skyld han har utvist ved avgivelsen av en uriktig bekreftelse. Revisors skyld, vurderes blant annet i forhold til hvorvidt skaden kunne vært unngått ved enkle midler.¹⁶ Lovgivers vektlegging av at vurderingene er enkle, stemmer godt overens med dette.¹⁷

2.4.2 Begrunnelse for aksjelovens/allmennaksjelovens § 2-19 utforming

Valget av objektivt ansvar

Lovgivers valg av ansvarsform må ses i sammenheng med avveiningen av lovgivers ønske om å sikre at den registrerte aksjekapital virkelig er overført selskapet, samtid som det ikke ønskes et ansvar som virker urimelig overfor revisor.

At lovgiver har valgt objektivt ansvar som ansvarsregel, viser at hensynet til en riktig

¹⁶ Jfr. det ulovfestede objektive ansvaret og vurderingen om skaden kunne vært unngått med enkle midler: Lødrup, *Lærebok i erstatningsrett* s. 265.

¹⁷ NOU-1996-3 kapittel 13, til § 2-19.

registrert aksjekapital har blitt tillagt stor vekt. Dette har støtte i lovgivers begrunnelse for å endre ansvarsform i forhold til den tidligere culpa-regel:

”utvalget mener at den alminnelige ansvarsregel etter utkastet § 16-1 ikke gir tilstrekkelig sanksjonsmulighet.” blant annet med begrunnelse ”Dessuten er ansvaret etter utkastet § 16-1 betinget av at styremedlemmene mv har opptrådt uaktsomt.”

Ved objektivt ansvar jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd, ønsket lovgiver bedre sanksjonsmuligheter.

At lovgiver ikke fant det tilstrekkelig med det tidligere gjeldene culpa-ansvaret, må ses i sammenheng med den skjønnsmessige vurdering som kreves under uaktsomhetsvurderingen. Selv om det etter den tidligere regel gjaldt et strengt profesjonskrav¹⁸, vil kravet om å bevise uaktsomhet være mer komplisert og ikke alltid like enkelt å bevise.

Ved objektivt ansvar slipper man å vurdere revisors aktsomhet. Det er nok å konstatere om skaden omfattes av ansvaret. Dette er som regel en enklere vurdering, som må gjøres ved siden av aktsomhetsvurderingen under regelen om culpa-ansvar.

Lovgiver ønsket imidlertid ikke å lage en regel som ville virke urimelig streng for revisor. Det ble derfor under avgrensningen for det objektive ansvaret, lagt vekt på vurderingenes art. Ansvaret ble avgrenset til å gjelde for enkle vurderinger:

”Utvalget kan ikke se at en hovedregel om ansvar for at meldingen til Foretaksregisteret er riktig vil virke urimelig streng. Så vel stifterne som revisor kan lett forvise seg om at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet.”¹⁹

¹⁸ Se blant annet Rt. 1998 s. 1924

¹⁹ NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-19

For tilfeller der aksjekapitalen skytes inn gjennom tingsinnskudd, vil ansvaret kun gjelde hvorvidt selskapet har mottatt innskuddet. Dette følger av en vurdering av hvilke forpliktelser man kan pålegge revisor å ha objektivt ansvar for:

”Utvalget er enig i at regelen kan virke streng, men mener en regel om objektivt ansvar i disse tilfellene kan begrenses til å omfatte det forhold at innskuddsobjektet er overført til selskapet”²⁰

Vurderingene knyttet til verdsettelsen av innskuddet jfr. asl./asal. § 2-19, annet ledd og avgrensningen mot ”verdsetting av innskudd i andre eiendeler enn penger”, krever at revisor vurderer:

”om verdien er forsvarlig ved at den gir uttrykk for et estimat på grunnlag av de foreliggende forutsetninger, og om de anvendte forutsetninger og metoder for beregning framstår som rimelig” jfr. RS 802 pkt. 22.

Dette er vurderinger som krever utøvelse av revisors skjønn. Det ville virke urimelig om revisor skulle være objektivt ansvarlig for vurderinger som ikke kan fastsettes helt sikkert.

Solidaransvaret

At ansvaret er solidarisk med medlemmene av styret, må ses i sammenheng med at det er styret som har ansvar for å sende inn selskapets melding til Foretaksregisteret jfr. asl./asal. § 2-18, 1.ledd ved registrering av selskapet og § 10-9, første ledd ved kapitalforhøyelse. Det ville virket urimelig om revisor skulle vært pålagt et objektivt ansvar, når styret kan påvirke riktigheten av meldingen til Foretaksregisteret.

Revisors oppgave er å bekrefte innholdet i selskapets melding til Foretaksregisteret jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd. Ettersom forpliktelsene ved utarbeidelsen av dokumentasjonen

²⁰ NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-19.

som sendes Foretaksregisteret er delt mellom medlemmene av styret og revisor, er det rimelig at de alle er solidarskyldnere. Dette gir styrets medlemmer incentiv om å være presise i sin utarbeidelse av meldingen, slik at det blir mindre sannsynlighet for at det registreres uriktige opplysninger om selskapets aksjekapital.

Ikke noe krav om økonomisk tap

I forarbeidene påpekes det at det etter den tidligere regel ofte var vanskelig å påvise årsakssammenheng mellom lovovertrедelsen og kreditors tap²¹. De kompliserte vurderinger dette medførte, er det flere eksempler på i rettspraksis²². Disse vanskelighetene er fjernet under ansvarsregelen etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd. Det er ikke noe krav om at noen har lidt noe tap jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd siste punktum.

Ansvarsregelen er blitt mye enklere å anvende uten disse kravene. Dette øker sannsynligheten for å få erstattet sitt rettsmessige tap. At regelen likevel ikke er blitt urimelig, må ses i sammenheng med at ansvaret oppad er avgrenset til selskapets innmeldte aksjekapital. På den annen side gjelder bestemmelsen for ”det som måtte mangle” jfr. første ledd av aksjekapitalen, slik at skadelidte får dekket det tap de har lidt ved å stole på den registrerte aksjekapitalen.

Ved å endre utmålingsgrunnlaget til den manglende aksjekapital, vil nødvendigvis ikke kreditorenes krav bli mindre. Man måtte tidligere stille krav om at tapet hadde adekvat årsakssammenheng med den manglende aksjekapital. Denne vurderingen ville kreve at utmålingen ikke kunne bli større enn den sikkerhet de måtte regne med å ha fått i den manglende aksjekapital. Risiko kreditorene tok utover dette når de gav kreditt til selskapet, ville ikke ha tilstrekkelig adekvat årsakssammenheng med den manglende aksjekapital.

²¹ NOU 1996-3 Kapittel 13, til § 2-19.

²² Se blant annet Rt. 1998 s. 1924 og Rt. 1993 s. 1399.

Aksjekapitalens kredittskapende funksjon gjør det rimelig å gjøre om grunnlaget for erstatningsutmålingen.²³

3 Revisors forpliktelser ved innmelding av selskapets aksjekapital

Etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd er revisor ansvarlig for det som måtte mangle av den aksjekapital som er meldt inn til Foretaksregisteret. Ansvarer bygger på revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd²⁴, som skal ligge vedlagt ved selskapets innmelding til Foretaksregisteret jfr. fregl. § 4-4, e).

”Etter § 2-19, første ledd er styrets medlemmer og revisor solidarisk ansvarlige for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt jfr. § 2-18, annet ledd”²⁵

At det er riktigheten av meldingen som er avgjørende for ansvaret, må ses i sammenheng med at Foretaksregisteret skal kontrollere riktigheten av denne jfr. § 5-1, første ledd. Det betyr at Foretaksregisteret skal kontrollere hvorvidt innmeldingen stemmer overens med vedlagt bekreftelse fra revisor. Dersom dette ikke stemmer overens, skal Foretaksregisteret nekte registrering av selskapet jfr. fregl. § 5-2.

Hvorvidt det er avvik mellom hva selskapet melder inn av aksjekapital og hva som står i revisors bekreftelse, kan ikke være avgjørende for ansvar. Dette følger av Foretaksregisteret plikt til å føre kontroll med riktigheten av det som kommer inn. Det samme får støtte av ordlyden i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd jfr. ”er oppgitt og bekreftet”. Det må kreves at begge deler er oppfylt. Det vil si at hva som er ”oppgitt” og det som er ”bekreftet” stemmer overens med hverandre.

En motsatt regel ville virket urimelig for revisor, da det kunne skje endringer i aksjekapitalen etter at revisor har avgitt sin bekreftelse. At styret er solidarisk ansvarlig ville imidlertid i stor grad motvirket uredelig oppførsel fra medlemmene av styret. Revisor ville, for å være helt sikker, måtte vente til tett oppunder

²³ Se under punkt 2.1.

²⁴ Asl./asal. § 10-9, registrering av kapitalforhøyelse.

²⁵ Ot.prp.nr.44 (1997-1998)(endringslov) til § 2-19.

innmelding før han gav sin bekreftelse. Dette ville virke prosessuelt tungvint. Det er veldig enkelt for Foretaksregisteret å kontrollere samsvar mellom den innmeldte aksjekapital, og vedlagt bekreftelse fra revisor.

Avgivelse av bekreftelse i samsvar med aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd, utgjør følgelig den ansvarsutløsende handling i forhold til ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd.

Etter asl./asal. § 2-18, annet ledd er revisors oppgave å vurdere hvorvidt aksjekapitalen er ”mottatt” av selskapet.

I forarbeidene er dette forklart slik at ”aksjeinnskuddet skal være innbetalt” til selskapet.²⁶

Det nærmere kravet til revisors forpliktelse må ses i sammenheng med ansvarets avgrensning mot verdsettingen av tingsinnskudd jfr. asl./asal. § 2-19, annet ledd. Her er revisors forpliktelser begrenset til å bekrefte at:

” innskuddsobjektet er overført til selskapet.”²⁷

Denne avgrensningen må ses i sammenheng med bekreftelsen revisor skal avgi etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd.²⁸ Her skal revisor bekrefte stifternes redegjørelse for tingsinnskuddets verdi.²⁹ Denne bekreftelsen skal også vedlegges ved selskapets innmelding til Foretaksregisteret jfr. fregl. § 4-4, e).

Bekreftelsene etter § 2-6, annet ledd og § 2-18, annet ledd, må ses i sammenheng. De er ikke ment å overlape hverandre. Dette følger av ordlyden der det er et klart skille mellom

²⁶ NOU-1996-3 til § 2-18.

²⁷ NOU-1996-3 til § 2-19.

²⁸ Ved kapitalforhøyelse gjelder asl./asal. § 10-2, tredje ledd.

²⁹ Ved kapitalforhøyelse er det selskapets styre som utarbeider denne redegjørelsen jfr. asl./asal. § 10-2, tredje ledd.

å bekrefte en ”redegjørelse for aksjeinnskudd” og hvorvidt aksjeinnskuddet er ”mottatt”.

Mye taler imidlertid for at revisor må kunne bygge på revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd, når han foretar sin bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd. Spesielt ved revisors bekreftelse for ”mottatt” tingsinnskudd, har dette stor betydning.

Skal revisor kunne avgi bekreftelse for ”mottatt” innskudd, er det avgjørende at han vet hvilket tingsinnskudd som skal motas. Ved styrets redegjørelse av tingsinnskuddet, skal hvert innskudd beskrives. At revisor må kunne legge denne til grunn, støttes av at redegjørelsen skal vedlegges ved selskapets stiftelse jfr. asl./asal. § 2-6, tredje ledd.³⁰ Beskrivelsen av innskuddet, er på denne måten tatt inn i avtalen om aksjonærenes innskuddsforpliktelser.

Revisor må etter dette legge til grunn beskrivelsen av tingsinnskuddet i redegjørelsen som er bekreftet og inntatt i stiftelsesdokumentet.³¹

4 Revisors ansvar for den manglende aksjekapital

4.1 Objektivt ansvar

Answarets karakter

Revisor er ”ansvarlig for det som måtte mangle av den aksjekapitalen som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt” jfr. asl./asal. § 2-19. Bestemmelsen setter ingen krav til revisors aktsomhet jfr. ”ansvarlig for det som måtte mangle”. Det er et rent objektivt

³⁰ Ved kapitalforhøyelse skal redegjørelsen inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen jfr. asl./asal. § 10-2, fjerde ledd. Redegjørelsen går her inn som en del av tegningsdokumentet jfr. asl./asal. § 10-7, annet ledd.

³¹ Tegningsdokumentet ved kapitalforhøyelse.

ansvar. Dette går også forutsetningsvis frem av forarbeidene jfr. NOU 1996 nr. 3:

”Utvalget er enig i at regelen kan virke streng, men mener en regel om objektivt ansvar i disse tilfellene kan begrenses til å omfatte det forhold at innskuddsobjektet er overført til selskapet.”³²

At det ikke stilles noen krav til revisors aktsomhet, medfører at ansvaret kan pålegges i ethvert tilfelle der det foreligger avvik mellom den innmeldte og den reelle aksjekapital jfr. ”for det måtte mangle av den aksjekapitalen som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt”. Det har ingen betydning om revisor har vært så aktsom han kunne være etter revisorlovens krav om ”god revisjonsskikk” jfr. revl. § 5-2, annet ledd, og kravene oppstilt i revisorenes egen standard RS 802.³³

Slik ansvaret kommer til uttrykk i bestemmelsens ordlyd, er det lite holdepunkter for at det kan tenkes unntak fra revisors ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd jfr. ”er.....ansvarlig” og ”for det som måtte mangle”. Dette gir støtte til at det må gjelde et rent objektivt ansvar. At ansvaret som følge av første ledd, annet punktum kan gjøres gjeldene ”selv om det ikke er voldt skade”, forsterker dette synet.

Ansvaret fremtrer med klare likheter til kausjonistansvaret. Revisors bekreftelse av den mottatte aksjekapitalen, kan sammenlignes med en kausjonisterklæring.

Det er revisors bekreftelse, som er den ansvarsutløsende faktor. Innholdet i bekreftelsen bygger på hvorvidt aksjonærene har overført sitt innskudd i henhold til deres innsatsforpliktelse jfr. asl./asal. § § 2-11 jfr. § 2-9.³⁴ Revisors avgivelse av bekreftelse jfr. § 2-18, annet ledd, kan sammenlignes med en kausjonist som stiller sikkerhet for aksjonærens innskuddsplikt. Selskapet kan som følge av revisors bekreftelse, gjøre

³² NOU 1996-3 Kapittel 13, til § 2-19.

³³ RS 802 Revisors redegjørelser og bekreftelser etter selskapslovgivningen.

³⁴ Asl./asal. § 10-9 jfr. § 10-7 ved kapitalforhøyelse.

gjeldene mot revisor det krav de opprinnelig hadde på aksjonæren.

Revisor kan gjøres ansvarlig, straks det viser seg at den innmeldte aksjekapital er avvikende fra hva som reelt er mottatt. Innmeldingstidspunktet er her avgjørende. Fastsettelse av innskuddsfristen, kan ikke være senere enn innmeldingstidspunktet jfr. asl./asal. § 2-11. Og revisors bekreftelse må ligge vedlagt ved innmelding til Foretaksregisteret jfr. fregl. § 4-4, e). Ansvaret kan følgelig gjøres gjeldene fra tidspunktet selskapet sender innmelding til Foretaksregisteret. Selv om ansvaret ikke alltid³⁵ kan gjøres gjeldene fra samme dag som innskuddplikten forfaller, vil situasjonen være tilnærmet likt³⁶ et tilfelle med selvskyldnerkausjonist.

Når revisor avgir sin bekreftelse, er han inneforstått med den beløpsmessige avgrensning av ansvaret. Dette tilsvarer beløpet som er bekreftet. Kausjonistansvaret fungerer tilsvarende, der kausjonistavtalen gir uttrykk for hvor stort beløp han kan kreves for.

Til forskjell fra kausjonistansvaret avgir revisor sin bekreftelse etter at innskuddet skulle vært betalt til selskapet. En kausjonist derimot, inngår sin kausjonistavtale før hovedkravet mot aksjonæren har forfalt. Dette gjør revisors ansvar, mindre strengt enn kausjonistansvaret.

Dette gir støtte til at revisors ansvar etter asl./asal. § 2-19 er et rent objektivt ansvar. Dette får videre støtte av forarbeidene som sier at ansvaret er avgrenset til enkle vurderinger:

”Utvaget kan ikke se at en hovedregel om ansvar for at meldingen til Foretaksregisteret er riktig vil virke urimelig streng. Så vel stifterne som revisor kan lett forvise seg om at

³⁵ Det er ingen ting i veien (og antakelig mest vanlig) for å avtale at tidspunktet for plikt til å betale innskudd, skal forfalle tidligere enn dagen for innmelding i Foretaksregisteret.

³⁶ Det er ingen krav om at selskapet må prøve ut at alle dekningsmuligheter hos aksjonæren før ansvaret gjøres gjeldene mot revisor. Den eneste forskjellen er at selskapet må vente til innmelding er skjedd.

*aksjeinnskuddet er mottatt.*³⁷

En slik forståelse av det objektive ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, gir også en optimal ivaretagelse av lovgivers ønske om å sikre at den innmeldte aksjekapitalen er tilstede i selskapet.³⁸

Ansvarsregelen

Revisor er ansvarlig ”for det som måtte mangle av den aksjekapitalen som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet” jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. At ansvaret gjelder for aksjekapitalen som er ”oppgitt og bekreftet”, medfører at det ikke er nok at selskapet melding alene avviker fra det reelt mottatte. Det som er ”bekreftet” av revisor, må stemme overens med hva som er ”oppgitt” i innmeldingen.

Dette må imidlertid ses i sammenheng med at Foretaksregisteret skal nekte registrering dersom det er avvik mellom revisors bekreftelse og innmeldingen. Dette følger av Foretaksregisterets plikt til å ”prøve om det som innkommer og grunnlaget for det er i samsvar med lov og er blitt til i samsvar med lov” jfr. fregl. § 5-1, første ledd. Avviker revisors bekreftelse med meldingen fra selskapet, vil ikke oppfylle kravene i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd³⁹ om at selskapet melding skal bekreftes av en revisor.

Ansvaret gjelder for den innmeldte aksjekapitalen. Med aksjekapital menes her den aksjekapital som er innmeldt og registrert i Foretaksregisteret jfr. asl./asal. § 2-18 jfr fregl. § 3-1 og § 3-1a). Ansvaret dekker ikke innskudd som overstiger det beløp som står i meldingen til Foretaksregisteret. Det avgjørende er hva som står i meldingen, ikke hvilken innskuddsplikt som gjelder for den enkelte aksjonær jfr. asl./asal. § 2-11.

³⁷ NOU 1996 nr. 3 kap. 13 til § 2-19.

³⁸ Se punkt 2.1.

³⁹ Asl./asal. § 10-9, annet ledd ved kapitalforhøyelse.

Er det inngått avtale jfr. asl./asal. § 2-9 eller § 10-7 om at aksjonæren skal skyte inn et større beløp enn aksjenes pålydende⁴⁰, vil overkursen bli plassert i overkursfondet jfr. asl./asal. § 3-2, 1. ledd. Overkursen omfattes ikke av ansvaret for den innmeldte aksjekapital etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd.⁴¹ Annen kapital som blir tilført selskapet ved stiftelse eller kapitalforhøyelse, dekkes heller ikke av ansvaret etter asl./asal. § 2-19, første ledd.

Innskuddet skal være mottatt av selskapet før selskapet meldes til Foretaksregisteret jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd. Dette stemmer overens med at innmeldingstidspunktet, er avgjørende for revisors ansvar etter aksjeloven/ allmennaksjeloven § 2-19, første ledd.

Ansvaret må ses i sammenheng med kravet om at innskuddet skal være ”ytet fullt ut” før selskapet kan registreres i Foretaksregisteret jfr. asl./asal. § 2-18, første ledd. Innskuddet er ”ytet fullt ut” når dette er ”mottatt” av selskapet.

Ansvaret er aktuelt både ved registrering av et nystiftet aksjeselskap/allmennaksjeselskap jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd, og ved registrering av en kapitalforhøyelse i selskapet jfr. asl./asal. § 10-9, første og annet ledd.

4.2 Erstatningsutmålingen

Ansvaret gjelder selv om ingen har lidt noe tap. Erstatningsutmålingen skjer ut fra en beregning av avviket mellom den innmeldte og reelt innkomne aksjekapital.

⁴⁰ Aksjens pålydende, er den pris aksjen har fått ved innmelding til Foretaksregisteret. Aksjens pris i markedet, kan være noe helt annet.

⁴¹ Se punkt 7.

4.3 Solidarisk ansvarlig med styrets medlemmer

Ansvaret utad

Ansvaret er solidarisk med medlemmene av styret jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. Det medfører at den som vil gjøre gjeldene ansvar etter bestemmelsen, kan velge om han vil gå direkte på medlemmene av styret eller revisor. Dette følger av hovedregelen om at et solidaransvar er sideordnet.⁴² Det må gjelde dersom ikke noe annet er avtalt.

Et rasjonelt valg vil være å gå på den som gir størst sannsynlighet for full dekning. I mange tilfeller vil det være revisor. Mens medlemmene av styret som regel har en begrenset privatøkonomi, vil det være annerledes med revisor. Det må antas at revisorlovens bestemmelse om at ”revisorselskapet er solidarisk ansvarlig med en revisor som har utført oppdraget på dets vegne” jfr. revl. § 8-1, annet ledd, også må gjelde her. Det er ikke noe grunn til å skille dette oppdraget fra de andre oppdrag. Dette må gjelde ettersom revisors bekreftelse omfattes av de oppgaver som omfattes av revisorloven jfr. revl. § 1-1, tredje ledd jfr. første ledd. Revisors økonomi må da slås sammen med revisorselskapets.

Revisor plikter å ”ha nødvendig sikkerhet for mulig ansvar etter kapitel 8” jfr. revl. § 3-7, første ledd nr. 4. Plikten er kun knyttet til ansvar etter revisorlovens kapitel 8. Det vil si at den gjelder kun for ansvar som omfattes av culpa-ansvaret. Revisorloven kom etter aksjeloven/allmennaksjeloven uten at bestemmelsen ble utvidet til å gjelde det objektive ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19. Det er ikke holdepunkter for å gi bestemmelsen en utvidende tolkning, slik at denne også omfattes. Mye taler for at dette har vært en forglemmelse fra lovgiver. På bakgrunn av det nå gjeldene objektive ansvar, har revisor fått et klart incentiv til å utvide sin forsikring til å omfatte dette.

At revisor ofte vil være det beste alternativ, er klart. På den måten blir det opp til revisor å se hvor mye han klarer å få ut av et regresskrav mot medlemmene av styret.

⁴² Bergsåker, *Lærebok i pengekravsrett* s. 114.

At revisor har regressrett mot de øvrige solidar skyldnerne, følger av alminnelig rettsgrunnsetninger jfr. Rt. 1997 s. 1029:

”...det følger av alminnelig rettsgrunnsetninger at den som har dekket en annens forpliktelse, normalt og som utgangspunkt, har et regresskrav i behold. Det er avskjæringen av regress som krever særskilt hjemmel.”⁴³

Dette må videre ses i sammenheng med skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26 § 5-3, annet ledd, som sier at et krav om regress ”avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.”

I fravær av annen regulering i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd må utgangspunktet derfor være at revisor, dersom ansvar blir gjort gjeldene mot han, har et regresskrav overfor medlemmene av styret.

Hvor store blir ansvarsbrøkene innad mellom solidar skyldnerne?

Videre er spørsmålet hvor stort regresskrav revisor skal ha på styrets medlemmer. På bakgrunn av revisors profesjon og dekningsmuligheter, kan det tenkes at rimelighetsbetraktninger skulle tilsi at revisor burde bære en større andel av ansvaret enn styrets medlemmer. Skadeserstatningslovens § 5-3, annet ledd, åpner for en slik skjønnsmessig fordeling av ansvaret. Avgjørende er imidlertid innholdet i ansvarsgrunnlaget jfr. skl. § 5-3, annet ledd, som her er aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd.

Ut fra ordlyden i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd, er det vanskelig å tolke ansvaret slik at noen av solidar skyldnerne innad skal stå ansvarlig for mer enn de andre jfr. ”er solidarisk ansvarlig”. Dette støttes også av forarbeidenes begrunnelse for, og avgrensningen av det objektive ansvaret:

⁴³ Rt. 1997 s. 1029 – side 1030, Hagstrøm, *Obligasjonsrett* s. 689, Bergsåker, *Lærebok i pengekravsrett* s. 116.

”Så vel stifterne og revisor kan lett forvise seg om at aksjeinnskuddet er mottatt av selskapet før dette bekreftes i meldingen til Foretaksregisteret.”⁴⁴

Vurderingene anses like enkle både for revisor og for medlemmene av styret. Dette gir anvisning på at lovgiver anser alle solidariskyldnerne som skadevoldere, dersom innmeldingen til Foretaksregisteret er uriktig. Det er følgelig rimelig at alle de solidarisk ansvarlige bærer like mye av ansvaret.

Medlemmene av styret og revisor bør derfor bære like mye av ansvaret. Revisor kan derfor, etter fratrukk for sin andel, kreve de øvrige solidariskyldnerne for resten av kravet.

Hvor mange skadevoldere?

Hvorvidt ”styrets medlemmer” jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd opptrer som en enhet eller hver for seg, sier ikke forarbeidene noe om. Etter en tolkning av ordlyden, må det imidlertid være slik at de opptrer enkeltvis. I motsetning til dersom ordet ”styret” hadde stått alene, gir tillegget av ”medlemmer” anvisning på at det er det enkelt medlem av styret som står ansvarlig. Det vil si at antall solidariskyldnere tilsvarer antall medlemmer av styret, pluss revisor.

Dersom en av solidariskyldnerne ikke kan betale, taler mye for å legge til grunn en regel om subsidiær solidaransvar. Dette følger av en analogisk anvendelse av regelen i gjeldsbrevloven § 39 for samkausjonister, gjeldsbrevloven § 2 for flere skyldnere etter et gjeldsbrev og selskapsloven § 2-5 for alminnelige selskapsforhold. Disse bestemmelsene taler for at det bør gjelde en alminnelig regel om subsidiært solidaransvar, utenfor de tilfeller der det foreligger en klar lovhjemmel for en annen løsning.⁴⁵

Etter regelen om subsidiært solidaransvar, vil revisor kunne dele den andelen som ikke er

⁴⁴ NOU 1996 nr. 3 kap. 13 til § 2-19.

⁴⁵ Hagstrøm, *Obligasjonsrett* s. 696.

blitt betalt på seg og de øvrige solidarskyldnerne. Revisor vil da slippe å måtte dekke to andeler.

4.4 Hvem kan fremme ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19

Revisors ansvar etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, bygger på et kontraktsforhold mellom selskapet og revisor. Det er følgelig klart at selskapet, som kontraktspart, kan fremme søksmål mot revisor. På vegne av selskapet er det i utgangspunktet styret eller daglig leder som sitter med kompetansen til å ta ut søksmål jfr. asl./asal. § 6-12 og § 6-14.

Sitter fortsatt det samme styret som sendte meldingen til Foretaksregisteret jfr. § 2-18, første ledd eller § 10-9, første ledd, vil disse være inhabile i forhold til et søksmål mot revisor jfr. solidaransvaret. Mye taler da for at selskapet må følge de samme reglene som ved søksmål mot sitt eget styre jfr. asl./asal. § 18-1. Det vil si at det må holdes generalforsamling for valg av en eller flere personer som skal opptre for selskapet under saken jfr. første ledd.

Selskapets aksjonærer med flertall på generalforsamlingen, eller dersom de samlet utgjør minst ti prosent av aksjekapitalen, kan også ta ut søksmål mot revisor jfr. asl./asal. § 17-3 og § 17-4.

Selskapets konkursbo kan ta ut søksmål på vegne av selskapet jfr. forutsetningsvis av konkursloven av 8. juni 1984 nr. 58 § 118 jfr. asl./asal. § 17-3. Det samme gjelder for en enkelt av fordringshaverne i boet jfr. kkl. § 118, annet ledd.

5 Ansvaret ved pengeinnskudd

Hovedregelen er at innskudd skytes inn med penger. Dette går forutsetningsvis frem av aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-7 jfr. overskriften "Innskudd med andre eiendeler enn

penge”.

Revisors ansvar gjelder ved pengeinnskudd ”for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet” jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. Verdsettelse av penger skaper sjelden et problem, men ansvaret omfatter også dette jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. Det er avviket mellom hva som er bekreftet i meldingen til Foretaksregisteret og det som reelt er overført selskapet, revisor er ansvarlig for jfr. ”for det som mangle”.

At ansvaret gjelder fullt ut for penger, må forstås ut fra en antitetisk tolkning av annet ledd jfr. ”Ansvaret etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger.”

Med penger forstås normalt penger og sedler som er det mest vanlige betalingsmiddelet.

”Betalingsmidler” er i finansavtaleloven av 25. juni 1999 nr. 46 § 12, b) definert som ”pengesedler og mynter(kontanter), samt innskudd og kreditt på konto i en finansinstitusjon eller en lignende institusjon som kan disponeres ved bruk av betalingsinstrumenter” jfr. lovens § 12, b).

Definisjonen er avgrenset til å gjelde finansavtalelovens kapittel 2 jfr. finansavtl. § 12. Det må imidlertid være klart at pengesedler og mynter også må omfattes av bestemmelsene i aksjelovens/allmennaksjeloven. Dette er de mest vanlige betalingsmidlene, og faller innenfor en naturlig tolkning av ”penge”.

At aksjonærene skyter inn aksjekapitalen ved bruk av kreditt i finansinstitusjoner, må også aksepteres. Så lenge pengene er gyldig overført til selskapets konto, vil ikke valg av betalingsinstrument ha noen betydning. Aksjonærens avtaler med finansinstitusjoner, for eksempel banker, er en sak mellom banken og aksjonæren.

Etter naturlig forståelse av ordlyden, må pengene anses ”mottatt” av selskapet når de er registrert inn på selskapets konto. Det er følgelig ikke nok at aksjonæren viser frem en bekreftelse for overføringen.

Dette støttes av Østerberg-dommen Rt. 1998 s. 1924.

Her hadde revisor bekreftet innskuddet som mottatt, etter å ha fått fremvist kvittering på overføring av kontantinnskudd til selskapets konto. Aksjonærene hadde samme dag satt inn og tatt ut samme beløp, slik at de hadde skaffet seg kvittering for overføringen, uten at pengene sto tilgjengelig på selskapets konto.

I dommen ble revisor ansett uaktsom, fordi han ikke hadde sjekket at beløpet sto på selskapets konto. Selv om ikke dommen uttalte seg spesielt om hva som måtte kreves for å anse innskuddet som mottatt, må dommen likevel tas til støtte for at det ikke er tilstrekkelig å fremvise kvittering for innskuddet. I dommen ble revisor dømt fordi han hadde handlet uaktsomt. Dette ble begrunnet med at han ikke hadde kontrollert selskapets konto.

Mye taler for at kravet som ble stilt til revisors aktsomhet, kontrollere at innskuddet måtte være bekreftet inne på selskapets konto, må gjelde som krav før pengene kan anses ”mottatt”.

At kravet er oppfylt først når innskuddet står på selskapets konto, støttes av finansavtaleloven § 39. Der er kravet at ”..ved overføring til mottakerens konto, anses betalingen for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens institusjon.” jfr. første ledd, første punktum. Er betalingen skjedd fra en konto i samme bank, ”anses betalingen for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens konto” jfr. første ledd, annet punktum.

Det samme kravet bør stilles her. Innskuddet er et krav selskapet har på aksjonæren som følge av stiftelsesdokumentet jfr. asl./asal. § 2-11 jfr. § 2-9 eller tegningen ved

kapitalforhøyelse jfr. § 10-7.

Det er ikke uvanlig at aksjonærene gjennom sine posisjoner i selskapet, slik som styremedlem eller daglig leder, disponerer selskapets konto. En kvittering for overføring av innskuddet, utgjør da en svært usikker dokumentasjon.

Usikkerheten rundt kviteringens evne til å dokumentere reell og endelig overføring, tilsier at det må kreves noe mer før selskapet kan anses å ha mottatt innskuddet jfr. asl./asal. § 2-19, annet ledd. At revisor enkelt kan kontrollere at innskuddet står på selskapets konto, gir ytterligere støtte til dette.

Pengene kan først bekreftes ”mottatt” jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd, når pengene er registrert inn på selskapets konto.

Ved kontant betaling, er finansavtalelovens krav oppfylt når ”beløpet er stilt til mottakerens disposisjon gjennom bank på mottakerens sted og melding om dette er kommet frem til mottakeren” jfr. § 39, første ledd siste punktum. Mye taler for at disse kravene også må være oppfylt ved betaling av pengeinnskuddet til selskapet. Ordlyden jfr. ”mottatt” taler imidlertid for at det må stilles et strengere krav. Selv om kontantene er satt til selskapets disposisjon i en bank og selskapet har rett til å ta ut pengene, er det ikke naturlig å tolke dette slik at selskapets har ”mottatt” pengene. Avgjørende må være hvilken adgang betaler har til trekke tilbake pengene. Står kontantene kun til disposisjon for selskapet, taler dette for å anse pengene som ”mottatt” av selskapet.

Det avgjørende må være at innskuddet er overført til en konto som kun disponeres av selskapet, på tilsvarende måte som selskapets egne kontoer.

Selskapet kan også ”motta” pengene ved fysisk overlevering. Det avgjørende må da være hvem pengene leveres til, og hvordan disse blir registrert inn i selskapet. Har betaling skjedd til daglig leder eller et medlem av styret med fullmakt, må innskuddet anses

”mottatt” av selskapet jfr. asl./asal. § 6-30 og § 6-31.

Definisjonen av penger etter aksjeloven/allmennaksjeloven må også omfatte utenlandsk valuta. I tilfeller der aksjeinnskudd kommer i utenlandsk valuta⁴⁶, må dette verdsettes i norsk valuta. Dette følger av kravet om at minstekravet til aksjekapital er henholdsvis en million norske kroner– for allmennaksjeselskap og hundre tusen norske kroner – for aksjeselskap jfr. asl./asal. § 3-1, første ledd. Ansvarer omfatter da også hvordan innskuddet blir verdsatt. Det benyttes en kurs som er riktig på tidspunkt for innmelding.

Revisor har ansvaret for at selskapet mottar hele beløpet som står i meldingen fra styret jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd og § 10-9, første ledd.

6 Ansvarer ved tingsinnskudd

6.1 Eiendeler som kan benyttes ved innskudd i aksjekapitalen

Det kan også brukes andre eiendeler enn penger som innskudd i aksjekapitalen jfr. asl./asal. § 2-7. Dette krever imidlertid at det er tatt inn en avtale om dette i stiftelsesdokumentet jfr. asl./asal. § 2-4, første ledd nr. 1. Eiendelene som kan benyttes som tingsinnskudd, begrenses av hva som kan balanseføres etter regnskapsloven⁴⁷ jfr. asl./asal. § 2-7, første punktum.

Avgrensningen i forhold til hva som kan balanseføres etter regnskapsloven må ses i sammenheng med aksjekapitalens funksjon⁴⁸, og må derfor inneholde virkelige verdier. At selskapet senere står fritt til å avhende disse eiendelene, endrer ikke dette synspunktet. Dette følger av styrets plikt til å sørge for at selskapet til enhver tid har en forsvarlig

⁴⁶ Aarbakke m.fl. *Aksjeloven og allmennaksjeloven, kommentarutgave 2. utgave* s. 172.

⁴⁷ Regnskapsloven av 17. juli 1998 nr. 56 § 6-2.

⁴⁸ Se under punkt 2.1.

egenkapital.

Et absolutt forbud setter bestemmelsen mot aksjeinnskudd i form av ”en plikt til å utføre arbeid eller en tjeneste for selskapet” jfr. asl./asal. § 2-7, annet punktum. Dette må ses i sammenheng med at fremtidig ”arbeid eller tjeneste” anses først å være en reell verdi, når arbeidet eller tjenesten er utført.

6.2 Manglende tingsinnskudd

Ved manglende aksjekapital som skulle vært ytt gjennom tingsinnskudd, gjelder ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd i forhold til om innskuddet er mottatt jfr. avgrensningen mot verdsetting § 2-19, annet ledd. Etter en antitetisk tolkning av aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, annet ledd, må ansvaret gjelde for alle andre mangler ved tingsinnskuddet enn de som knytter seg til verdsettingen av innskuddet.

Ansvaret må knytte seg til to forhold. For det første mangler ved eiendomsretten til innskuddet. For det andre gjelder ansvaret for mangler på eiendelen som er meldt inn som tingsinnskudd.

6.2.1 Når har selskapet overtatt eiendomsretten til tingsinnskuddet?

Hvilke krav som må være oppfylt før et innskudd anses å være overført til selskapet, må vurderes for de ulike typer tingsinnskudd. Med støtte i forarbeidene til aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, må det avgjørende være at det har skjedd en ubetinget overførsel av innskuddet til selskapet. Kravet er fastsatt for innskudd med fast eiendom, men må også gjelde for andre tingsinnskudd dersom noe annet ikke skulle tilsi det.

Tidligere eiere eller andre, kan ikke sitte med rettigheter som hindrer selskapets utøvelse av den eiendomsretten som er meldt som innskudd. Videre må det kreves at innskuddet virkelig er ervervet av selskapet. Er innskuddet hos en tredjemann, må det kreves at

selskapet har sikret seg det som er nødvendig for å få innskuddet ubetinget i hende. Dette støttes av forarbeidenes bruk av ”mottatt”. Der kreves det at det må ha skjedd en ubetinget overgang.⁴⁹ Det er ikke nødvendig at tredjemann er blitt kjent med overføringen, så lenge selskapet har mottatt dokumentasjonen som kreves for å utøve sine rettigheter over innskuddet.

Et krav om rettsvern før innskuddet kan anses mottatt av selskapet, ville vært i samsvar med det legislative hensynet bak reglene som krever at revisor utøver kontroll med den innkomne aksjekapital. Å sikre at aksjekapitalen står til disposisjon for selskapet.⁵⁰ Innskuddet står imidlertid utvilsomt til selskapets disposisjon så lenge innskuddet er mottatt.

Lovgivers begrunnelse for det objektive ansvaret, at vurderingene er enkle, taler for å anvende et krav om rettsvern. Det vil normalt være enklere å vurdere et innskudd som mottatt når selskapet har sikret seg rettsvern. Det må imidlertid antas at lovgiver har vurdert det enkelt å vurdere mottaket uten et krav om rettsvern. Rettsvernsreglens hovedfunksjon er å skape sikkerhet for en overdragelse, ikke å utgjøre en forutsetning for overdragelse. Dette kan imidlertid være avtalt, men rettsvernkravet må da klart fremgå av avtalegrunnlaget.

Aksjekapitalens funksjon gir også støtte til et krav om rettsvern. Kreditorerne vil, ved et slikt krav, være tryggere på den sikkerhet som finnes i aksjekapitalen.

Ordlyden gir imidlertid ikke grunnlag for å innfortolke et krav om rettsvern jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd ”mottatt”. Hensikten med rettsvern er å skape sikkerhet for rettighetsbeføyelser over eiendelen. Det må skilles fra spørsmålet om hvorvidt eiendomsretten til eiendelen har gått over. Et krav om sikkerhetsstillelse for selskapets rettigheter, bør derfor ha klare holdepunkt i ansvarsgrunnlaget. Noe slikt grunnlag kan ikke innfortolkes i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd jfr. § 2-18, annet ledd.

⁴⁹ NOU-1996-3, kapittel 13 til § 2-18.

⁵⁰ Se blant annet Rt. 1998 s. 1924.

Heller ikke i forarbeidene og juridisk teori gis det støtte for en slik innfortolkning i bestemmelsen⁵¹.

Det kan ikke stilles noe krav om at selskapet må ha fått rettsvern før innskuddet kan anses som mottatt etter asl./asal. § 2-18.

Overnevnte hensynene som taler for krav om rettsvern, gir imidlertid også støtte til kravet om at det må ha skjedd en ubetinget overføring av tingsinnskuddet. Dette må følgelig gjelde også for andre tingsinnskudd.

Når man kan anse de ulike innskuddene for mottatt, varierer med innholdet i innskuddet. Nedenfor vil jeg gå igjennom hva som må vektlegges ved de ulike typer av innskudd. Det vil være for omfattende å behandle samtlige innskuddstyper. Fremstillingen er derfor begrenset til generelle trekk, med konkrete relevante eksempler. Først behandles rettigheter som kan registreres, og deretter ikke registrerbare rettigheter.

Registrerbart tingsinnskudd

Med registrerbart innskudd mener jeg innskudd som skal registreres i et realregister. For eksempel fast eiendom og registreringspliktige skip. Alle faste eiendommer har sitt eget grunnboksnummer i grunnboken. Mens alle skip som omfattes av sjøloven av 24. juni 1994 nr. 39 § 11, første ledd, første punktum, skal stå registrert i skipsregisteret. Løsøre kan i noen tilfeller registreres i et løsreregisteret jfr. tingl. § 34. I tillegg finnes det også immaterielle rettigheter som kan registreres jfr. patentrettigheter som beskyttes av patentregisteret jfr. patl. § 21, siste ledd.

Felles for disse registrene er at de skal ivareta notoritet og publisitetshensyn, med registrenes positive troverdighet som grunnlag for reglene om ekstinksjon. Som oftest er det derfor slik at registeret gir uttrykk for de rette innehaverne av rettighetene. Dette gjelder

⁵¹ Se NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-18, Aarbakke m.fl. *Aksjeloven og allmennaksjeloven, kommentarutgave 2. utgave* s. 158.

imidlertid ikke alltid. Eierforholdet kan være annerledes enn det som fremgår av registeret. Det er ingen ting i veien for at den faste eiendom har en hjemmelshaver som er i strid med eierforholdet. Dette har kun betydning for hvordan eierforholdet oppfattes utad, og ikke hva som reelt gjelder.

I forarbeidene⁵² til aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd er det ved innskudd med fast eiendom eller andre registrerte formuesgjenstander, tilstrekkelig at det mellom partene er gjennomført en ubetinget overgang av eiendomsretten. Det kan derfor ikke være tilstrekkelig eller et absolutt krav, at selskapet er blitt registrert som hjemmelshaver i det aktuelle register.

Skal innskuddet skje ved fast eiendom jfr. rskl. § 6-2, A), taler mye for et krav om at selskapet skal ha fått utstedt et skjøte på eiendommen. Normalt vil eiendomsoverdragelsen ved dette skjøte være dokumentert. Har selskapet fått utstedt et skjøte på seg, har det den virkning at selskapet når som helst kan føre seg selv inn som hjemmelshaver til eiendommen.

Inntil selskapet har utnyttet adgangen til å føre seg inn som hjemmelshaver i grunnboken, vil tidligere eier sitte med grunnbokshjemmel til eiendommen. At tidligere eier uredelig kan utnytte sin grunnbokshjemmel, får ingen betydning for hvorvidt eiendomsretten har gått over. En slik handling vil være avtalestridig, og følgelig rettstridig⁵³.

Mye taler for at det må kreves at revisor ved avgivelse av sin bekreftelse for ”mottatt” innskudd, i tilfeller der grunnbokshjemmelen ikke er overført, må kontrollere om grunnbokshjemmelen fortsatt står på tidligere eier. Har tidligere eier i mellomtiden opptrådt uredelig og avhendet eiendommen på nytt, vil den nye hjemmelshavers rett komme i konflikt med selskapets eiendomsrett. Har den nye hjemmelshaver ekstingvert selskapets rett jfr. tingl. § 20 og § 21, kan selskapet vanskelig sies å ha ”mottatt” innskuddet. Revisor

⁵² Se NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-18.

⁵³ Prinsippet om at enhver avtale skal holdes jfr. NL 5-1-2.

må da nekte å bekrefte innskuddet som mottatt.

For innskudd med fast eiendom må det etter dette kreves at det er inngått avtale om overføring av den faste eiendommen, og at selskapet har fått utstedt skjøte på seg. Det må imidlertid kreves at revisor også må kontrollere at skjøte ikke har tapt sin funksjon, ved at den faste eiendommen er blitt grunnboksregistrert på en ekstingverende tredjeperson.

Der innskuddet er skip jfr. rskl. § 6-2, A) registrert i skipsregisteret jfr. sjøl. § 11, første ledd, første punktum, vil situasjonen være mye lik tilfellet ved fast eiendom. Avgjørende må være hva som skal til før man kan si at det har skjedd en betingelsessløs overføring av skipet fra tidligere eier og over til selskapet. Her som på samme måte som ved avhendelse av fast eiendom, utstedes det et skjøte fra tidligere eier. Skjøte gir selskapet rett til å registrere sin hjemmel i skipsregisteret jfr. sjøl. § 13, annet ledd. Selv om det kreves at slik hjemmelsoverføring skal skje ”snarest mulig og senest innen 30 dager” jfr. annet ledd, tredje punktum, vil utvilsomt tidspunktet for utstedelse av skjøte, i de fleste tilfeller, være tilstrekkelig for å anse skipet som ”mottatt”. Dette forutsetter imidlertid at det i tillegg har skjedd en avtale om innskuddet.

Det er tvilsomt om dette alltid vil være tilstrekkelig. Det gjelder i tilfeller der skipet befinner seg i utlandet, og under en kontroll som gjør det vanskelig for selskapet å utøve sine rettigheter i skipet. For eksempel kan det være slik at skipet er tatt i arrest i et land Norge har dårlige utleveringsavtaler med. Det må da vurderes konkret hva som i tillegg må kreves.

I tillegg vil også problemet med en ekstingverende tredjeperson, tilsvarende som for fast eiendom, kunne oppstå her. Det må derfor kreves at revisor kontrollerer hjemmelen i grunnboken, slik at ingen har ekstingvert selskapets rett.

Skip må i utgangspunktet anses mottatt av selskapet samtidig med selskapet har mottatt skjøte på eiendommen. Dette må gjelde med de overnevnte presiseringer.

Ikke registrerbart innskudd

Med ikke registrerbart innskudd må forstås rettigheter i eiendeler som ikke kan eller skal registreres i et realregister.

Mye taler for at det også for disse rettigheter må ha skjedd en ubetinget overgang mellom partene⁵⁴. Dette støttes av ordlyden i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd jfr ”mottatt”, og av forarbeidene⁵⁵ til aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd som sier at ansvaret må omfatte hvorvidt innskuddet er ”overført” til selskapet. At ansvaret må være ubetinget, blir nærmere begrunnet nedenfor under punktet om mangler ved innskuddet. For den rettslige vurderingen av overføringen, er det klart at det ikke kan vær avtalt noen forutsetninger for innskuddet som ikke er oppfylt.

Skytes innskuddet inn med løsøre som ikke kan registreres, må det avgjørende følgelig være om det har skjedd en ubetinget overdragelse. Tidligere eier må ha gitt fra seg retten til å disponere faktisk og rettslig over eiendelen. Dette kan for løsøre jfr. rskl. § 6-2, A) sammenlignes med at selskapet har overtatt risikoen for tingen jfr. kjøpsloven av 13. mai 1988 nr. 26 kapittel 3. Hovedregel etter kjøpsloven er at risikoen for tingen er godt over ved levering jfr. kjl. § 13. Dette stemmer godt overens med kravet til ”mottatt” jfr. forarbeidene til asl./asal. § 2-19, første ledd og § 2-18, annet ledd.

Det må likevel vurderes om reglene kan følges i alle tilfeller. Dette er ikke like klart der selskapet har avtalt at det skal hente det innskutte løsøre hos aksjonæren. Risikoen for løsøre, anses da å ha godt over ”når tingen er stilt til rådighet” for selskapet. Det er ikke like klart at dette inngår i en naturlig fortolkning av ”mottatt” jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd.

Det er gode grunner som taler for at dersom slik overlevering skal innfortolkes, så må det

⁵⁴ Se NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-18.

⁵⁵ Se NOU-1996-3 Kapittel 13, til § 2-19.

være klart at løsøre befinner seg hos tidligere eier i selskapets interesse. Det kan her tenkes en parallell til den tingsrettslige interesselære. Avgjørende etter denne læren, er i hvem sin interesse løsøre befinner seg hos avhender. Ligger interessen hos erverver, er det i tillegg et krav at løsøre må være identifiserbart, ferdigstilt og utskilt på en slik måte at det ikke kan blandes med annet løsøre.⁵⁶

Denne læren skal først og fremst avgjøre en dobbeltsuksjonskonflikt mellom avhenders kreditorer og kjøper. Situasjonen er klart annerledes her.

Det må være klart at når innskuddet ubetinget er overdratt til selskapet, vil det være i selskapets interesse at innskuddet fortsatt ligger hos avhender. Selskapet må da, når som helst kunne komme og hente løsøre. Tilleggskravet om at løsøre må være utskilt fra avhenders øvrige eiendeler, er ikke like klart. Noe behov for å skille ut innskuddet, er det i utgangspunktet ikke i forhold til vurderingen om det mellom partene har skjedd en ubetinget overføring av innskuddet. At løsøre er ferdigstilt, må imidlertid kreves. Selskapet må når som helst kunne kreve at løsøre flyttes.

Løsøre som ikke skal registreres er mottatt av selskapet når det er inngått avtale om slik overføring, og løsøre er satt til disposisjon for selskapet på en slik måte at de når som helst kan utnytte sine rettigheter.

Innskuddet kan også skje med aksjer i et annet aksjeselskap jfr, rskl. § 6-2, A). Avgjørende må være at selskapet kan utøve rettighetene som følger med aksjene. Avgjørende er da at selskapets ”erverv er ført inn i aksjeeierboken eller at ervervet er meldt og godtgjort uten at det hindres på grunn av omsetningsbegrensninger etter vedtektene” jfr. asl. § 4-2, første ledd. Dette må være avgjørende ettersom tidligere aksjeeier kan ”utøve rettigheter som aksjeeier hvis ikke disse har gått over på erververen.” jfr. asl. § 4-2, annet ledd.

⁵⁶ Falkanger, *Tingsrett 5.utg.* s. 611.

Er innskuddet aksjer i et aksjeselskap som ikke er registrert i verdipapirregisteret, vil det avgjørende være om selskaper er innført i aksjeeierboken eller at ervervet er meldt og godtgjort av selskapet jfr. asl. § 4-2, første ledd.

Immaterielle eiendeler kan også benyttes som aksjeinnskudd jfr. rskl. § 6-2, A). Med immaterielle eiendeler forstås blant annet forskningsarbeid og varemerker. Når disse eiendelene må anses mottatt av selskapet, må ses i sammenheng med aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd som sier at ”resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeid mv” først anses mottatt når dette er ”stilt til rådighet for selskapet”.

Lovgivers benyttelse av ”stilt til rådighet for selskapet”, har en normalforståelse som ligger tett opp til kravet om at det skal ha skjedd en ”ubetinget overgang” jfr. forarbeidene beskrivelse av kravet ved ”mottatt” i asl./asal. § 2-18. Det kan vanskelig forstås slik at lovgiver har lagt til grunn et annet begrepsinnhold i begrepet ”mottatt”. Presiseringen i bestemmelsens annet ledd, annet punktum må forstås som en presisering i hva som skal vektlegges ved vurderingen om innskuddet er mottatt av selskapet. At lovgiver har valgt å gjøre dette kun for ”resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeid mv”, må begrunnes i at dette er aktiva som skiller seg klart ut fra øvrige verdier som kan benyttes som innskudd.

For immaterielle rettigheter som ikke er registrert, vil ”resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeid mv” være ”stilt til rådighet for selskapet” når selskapet har mottatt den informasjon/dokumentasjon som kreves for å utnytte eiendelene. For eksempel må forskningsarbeid anses mottatt av selskapet, når dokumentene som beskriver dette arbeidet er satt til disposisjon for selskapet.

Det enkleste vil være at selskapet fysisk får overført disse til seg. De samme reglene som for løsøre må imidlertid gjelde. Det må være nok at dette oppbevares et annet sted, så lenge det er klart at selskapet er den nye eier.

6.2.2 Kan innskuddet bekreftes mottatt av selskapet når det har mangler?

Etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, annet ledd er revisors ansvar avgrenset mot ”mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger”. Dette er naturlig å forstå som mangler isolert til ”verdsettingen” av innskuddet og ikke mangler knyttet til bekreftelsen av hva som er ”mottatt”, jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd.

Har innskuddet en mangel vil det ha betydning i forhold til hvilken verdi innskuddet faktisk har, men også en selvstendig betydning i forhold til om selskapet har mottatt det som er avtalt jfr. stiftelsesdokumentet asl./asal. § 2-9 jfr. redegjørelsen for tingsinnskuddet som skal ligge vedlagt etter § 2-6, siste ledd.

Ordlyden gjør imidlertid ikke noe skille mellom disse betydningene. Ansvar er avgrenset mot ”mangler som skriver seg fra verdsettingen” av tingsinnskuddet. Med ”verdsettingen” må forstås vurderinger som er uavhengig av hvilke mangler som foreligger på tingsinnskuddet. ”Mangler som skriver seg fra verdsettingen”, må følgelig forstås som slike mangler som følger av at revisor har brukt uriktige metoder ved fastsettelsen av tingsinnskuddets verdi.⁵⁷

Denne tolkningen av ordlyden, er imidlertid blitt fragått i en dom avsagt i Oslo tingrett: sak: TOSLO-2003-17426.

Dommen behandlet et faktum der selskapet var tilført aksjeinnskudd i sammenheng med en virksomhetsoverdragelse. Retten la til grunn at tingsinnskuddet var å anse som en virksomhetsoverdragelse. Spørsmålet var hvorvidt det objektive ansvaret jfr. asl. § 2-19, første ledd måtte gjelde for en manglende fordring på kroner 613 millioner. Denne utgjorde en vesentlig del av virksomheten som skulle skytes inn som aksjeinnskudd.

⁵⁷ Se RS 802 pkt. 22 om vurderingene som ligger til grunn ved fastsettelse av eiendelens verdi.

Retten kom frem til at det objektive ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd ved virksomhetsoverdragelse bør:

”begrenses til om virksomheten som sådan er overdratt.”

Retten vurdering bygger på rimelighetsvurderinger i forhold til hvilke vurderinger som må anses enkle for revisor. Retten begrunner sitt syn gjennom å vise til at en virksomhet inneholder deler som er lett synlig, samt deler som krever større undersøkelser for å fastslå om eksisterer. Bestemmelsens forutberegnelighet ble derfor lagt til grunn for å avgrense ansvaret mot slike mangler ved innskuddet.

Retten vurderinger finner jeg ikke overbevisende. Som nevnt taler ordlyden for at mangler ved innskuddet må omfattes av det objektive ansvaret.

Lovens system gir også støtte til at ordlyden må følges. Ansvaret må ses i sammenheng med revisors bekreftelse avgitt etter aksjeloven/allmennaksjeloven ” 2-18, annet ledd.⁵⁸ Denne må igjen ses i sammenheng med revisors bekreftelse etter § 2-6, annet ledd. Disse to bekreftelsene kan være avgitt av to forskjellige revisorer, eller av den samme. Systemet i aksjeloven/allmennaksjeloven legger opp til å se disse to bekreftelsene i sammenheng. Det må være avgjørende for at revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd skal ha noen kontroll funksjon, at revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd omfatter hvorvidt selskapet har mottatt det som er blitt verdsatt og redegjort for etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, første ledd.

Hensynet til vurderingens enkelhet slik det er beskrevet i forarbeidene, ivaretas for det første ved at de enkelte innskudd skal være beskrevet i redegjørelsen revisor har bekreftet etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd jfr. første ledd. Revisor må da sammenholde denne beskrivelsen med hva selskapet virkelig mottar. For det andre så

⁵⁸ Ot.prp.nr.44(1997-1998) til § 2-19.

begrenses vurderingens karakter ut fra hva det adgang til å skyte inn som tingsinnskudd jfr. asl./asal. § 2-7. Begrensningen til hva som kan balanseføres etter regnskapsloven jfr. asl./asal. § 2-7, første punktum i sammenheng med hvordan dette er beskrevet i redegjørelsen etter asl./asal. § 2-6, første ledd, gir ikke støtte til rettens vurderinger i den overnevnte første instansdom.

I dommen ble det lagt vekt på at virksomheten som sådan måtte anses som overdratt. Dette strider med lovens begrensning i forhold til hva som kan benyttes som tingsinnskudd. Virksomheten som sådan kan ikke balanseføres, og derfor ikke skytes inn i aksjekapitalen. Skal virksomheten skytes inn i aksjekapitalen, følger det av aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-7 henvisning til regnskapsloven at det er kun eiendeler i virksomheten som oppfyller regnskapslovens krav jfr. rskl. § 6-2 som kan skytes inn. Det er følgelig disse eiendelen det må redegjøres for, og som revisor må bekrefte etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, første og annet ledd.

Ved vurderingen av hva som er mottatt av selskapet jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd, i tilfelle hvor innskuddet skal skje i form av en virksomhet, må revisor vurdere hvorvidt de enkelte eiendelene slik de er beskrevet i redegjørelsen og bekreftet av revisor jfr. asl./asal. § 2-6, første og annet ledd er mottatt.

Revisors vurderinger som omfattes av ansvaret etter asl./asal. § 2-19, første ledd, må på denne måten oppfylle hensynet til vurderingens enkelhet.

Er beskrivelsen av innskuddet lite presis jfr. asl./asal. § 2-6, første ledd, mangler revisor grunnlag for å avgi sin bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd. Han bør da nekte å avgi sin bekreftelse. Den lite presise beskrivelsen kan imidlertid påvirke aksjonærens innskuddsforpliktelser. Det kan her oppstå en tvist for hva slags innskuddsforpliktelse selskapet kan kreve.

I RS 802 pkt. 38 gis det også støtte til at revisors ansvar også omfatter mangler ved innskuddet:

”Dersom revisor blir kjent med at det har oppstått mangel fra tidspunkt for åpningsbalansen fram til innbetaling, kan ikke revisor bekrefte at innskuddet er mottatt uten at det skjer en tilleggsinnbetaling som tilsvarer mangelen jfr. asl./asal. § 2-14”

Standarden tar utgangspunkt i tidspunktet for åpningsbalansen. Det gjør ingen forskjell ettersom verdien settes på grunnlag av det tingsinnskudd som er beskrevet i redegjørelsen etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, første ledd.

Etter dette er det mye som taler for at mangler ved tingsinnskuddet må omfattes av det objektive ansvaret jfr. asl./asal. § 2-19, første ledd. Dette må ses i sammenheng med den rettskildevekt en tingrettsdom har. Noen klar rettstilstand er det foreløpig ikke på dette området.

Den videre behandling bygger på konklusjonen om at det objektive ansvaret også gjelder for mangler ved tingsinnskuddet. Revisors ansvar etter aksjeloven/ allmennaksjeloven § 2-19, første ledd omfatter også mangler ved tingsinnskuddet.

Når foreligger det en eksistensmangel?

Når det foreligger en mangel må denne vurderes i forhold til styrets beskrivelse av innskuddet jfr. aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, første ledd. Beskrivelsen utgjør en del av kontraktsgrunnlaget mellom aksjonæren og selskapet jfr. stiftelsesdokumentet § 2-9 og § 2-6, tredje ledd, og beskriver aksjonærens innskuddsplikt.

Revisor står ved sin bekreftelse av mottatt innskudd, for det første overfor en vurdering om beskrivelsen av innskuddet er tilstrekkelig til å avgi en bekreftelse. For det andre må han vurdere om innskuddet er mottatt slik det står beskrevet.

Den første vurderingen påvirkes av hvilke krav revisor har stilt ved avgivelse av bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd. Revisor må da vurdere selvstendig om han kan bygge på den tidligere redegjørelse og bekreftelsen av den. Gir ikke dette tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hva som skal mottas, må revisor nekte å avgi bekreftelse.

Det må skilles mellom to kategorier av mangler. For det første mangler ved selskapets rettslige disposisjonsrett over eiendelen. For det andre mangler knyttet til eiendelens art, mengde, kvalitet osv.

I forhold til selskapets disposisjonsrett, må det utgjøre en mangel at det i strid med avtalegrunnlaget er påført eiendelen en heftelse. Denne kan enkelt oppdages dersom den er registrert på registrerbart innskudd. Dette gjelder for eksempel pant som er registrert på den faste eiendoms grunnboksnummer. Er det registrert slik pant, må revisor nekte å avgi bekreftelse for mottatt innskudd.

Dette støttes av RS 802 pkt. 36 som blant annet sier at:

”Revisor kontrollerer at det foreligger en klar og betingelsesløs avtale og at det ikke er påført ytterligere heftelser.”

Er det påført heftelser på eiendeler som ikke er registrert, må selskapet være kjent med disse dersom de skal få virkning jfr. godtroervervloven av 2. juni 1978 nr. 37 § 1.

Solidaransvar med revisor vil gi styret incentiv til å informere om slike opplysninger.

Holder styret likevel tilbake disse opplysningene, må revisor være solidarisk ansvarlig for manglene. Styrets uredelige eller uaktsomme handling, vil imidlertid påvirke et regressoppgjør mellom solidarskyldnerne.

Mangler knyttet til innskuddets art, mengde, kvalitet osv., vil avhenge av hva som er avtalt. De mottatte eiendeler må her sammenholdes med beskrivelsen i avtalegrunnlaget.

Står det beskrevet at selskapet skal motta en spesiell type bil, må avvik fra dette utgjøre en mangel. Er bilen beskrevet med generell krav, vil ikke revisor være like bundet ved sin bekreftelse.

Er innskuddet beskrevet detaljert og med opplysninger som kun kan bekreftes av fagpersonell, må revisor sørge for at selskapet har utført en slik kontroll før han bekrefter innskuddet.

Oppdager revisor en mangel ved innskuddet må revisor sørge for at aksjonæren erstatter denne før han bekrefter innskuddet som mottatt.

6.3 Avgrensning mot verdsetting

I aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, annet ledd er det objektive ansvaret avgrenset mot ”verdsetting av innskudd i andre eiendeler enn penger”. Avgrensningen må ses i sammenheng med skillet mellom revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-6, annet ledd og § 2-18, annet ledd.

Forarbeidene gir klart uttrykk for at ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd omfatter bekreftelsen etter § 2-18, annet ledd:

”Etter § 2-19 første ledd er styrets medlemmer og revisor solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av den aksjekapital som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt, jfr. § 2-18, annet ledd.”⁵⁹

Grensen må gå mellom mangler som alene har betydning for innskuddets verdi, og mangler som har betydning både for verdsettingen og for om innskuddet er mottatt.

⁵⁹ Ot.prp.nr.44 (1997-1998) til § 2-19.

Ved verdsettelsen legges beskrivelsen av eiendelene jfr. asl./asal. § 2-6, første ledd til grunn. Skille må gå mot vurderinger om fastsettelsen av tingsinnskuddets verdi ut fra den er ”forsvarlig ved at den gir uttrykk for et bestemt estimat på grunnlag av de foreliggende forutsetninger, og om de anvendte forutsetninger og metoder for beregning framstår som rimelige” jfr. RS 802 pk. 22.

For eksempel må en fast eiendom vurderes i forhold til den etterspørsel som finnes i markedet. Disse vurderingene faller utenfor ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd.

7 Ansvar for overkurs

Overkurs utgjør den delen av innskuddsplikten, som overstiger aksjenes pålydende. Dette beløpet plikter selskapet å sette inn på et overkursfond. Overkursfondet er, tilsvarende den resterende delen av aksjeinnskuddet, bundet i forhold til hvordan det kan utnyttes. For de to delene av innskuddet, gjelder stort sett de samme regler for anvendelse. Begge er bundet av reglene om kapitalnedsettelse jfr. asl./asal. Kap. 12, dersom fondet skal tas ut av selskapet.

Den vesentligste forskjellen, er at overkursfondet ikke står registrert i Foretaksregisteret.

Om overkursen omfattes av ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd, må vurderes i forhold til om dette skal innfortolkes i ”aksjekapital”.

Dette må vurderes i forhold til den sammenhengen ”aksjekapital” her er benyttet. I lovgivningen for aksje- og allmennaksjeselskaper blir ”aksjekapitalen” brukt i tilknytning til dens oppgave å ivareta hensynet til kreditorer, minoritetsaksjonærer og de enkelte aksjeeierne.⁶⁰ Sett i sammenheng med at overkursen ikke står registrert i Foretaksregisteret

⁶⁰ Aarbakke m.fl. *Aksjeloven og allmennaksjeloven, kommentarutgave 2. utgave* s.167.

slik som aksjekapitalen, må utgangspunktet være at overkursen ikke kan innfortolkes i det som normalt forstås som selskapets "aksjekapital".

Det foreligger ingen rettspraksis for ansvar i tilknytning til overkurs etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19.

Forarbeidene sier imidlertid at overkurs skal omfattes av ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, første ledd:

*"Bestemmelsen gjelder også ansvaret for meldt overkurs."*⁶¹

Dette er ikke nærmere begrunnet.

Der ordlyden er klar, må man etter alminnelig juridisk metode la forarbeidene vike. Dette støttes også av at aksjeloven/allmennaksjeloven er sterkt positivrettslig.

Slik "aksjekapitalen" er forstått over, må ordlyden anses å være klar.

Mens man i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 har brukt "aksjekapital" som en beskrivelse av ansvaret, er det i tilfeller der man har innfortolket overkursen brukt "aksjeinnskuddet".

At overkursen er inntolket her må ses i sammenheng med innskuddsplikten. Selskapet står fritt til å avtale at aksjonærenes innskuddsplikt, ved stiftelse eller kapitalforhøyelse, er høyere enn aksjenes pålydende jfr. asl./asal. § 2-11, jfr. § 2-9. Pålydende er det beløp aksjen registreres med i Foretaksregisteret jfr. fregl § 3-1 og § 3-1a. Det er også dette som er beregningsgrunnlag for hvorvidt selskapet oppfyller kravene til aksjekapitalens størrelse jfr. asl./asal. § 3-1.

⁶¹ NOU 1996 nr. 3 til § 2-19.

Blant annet aksjeloven/ allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd har innfortolket overkursen som en del av ”aksjeinnskuddet”.⁶² Etter bestemmelsen skal innskuddet være ytet av aksjonærene og bekreftet av revisor, før selskapet kan registreres i Foretaksregisteret. Her gjelder innskuddsplikten også overkursen.⁶³

Bestemmelsene der ”aksjeinnskudd” er tolket slik at det omfatter overkursen, er bestemmelser knyttet til stiftelsen av selskapet. Det samme gjelder aksjeloven/ allmennaksjeloven § 2-19, første ledd. At overkursen blant annet omfattes av revisors bekreftelse for mottatt innskudd jfr. asl./asal. § 2-18, annet ledd, taler for at dette også må gjelde revisors ansvar knyttet til denne bekreftelsen. Det er en klar sammenheng mellom revisors bekreftelse etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-18, annet ledd, og ansvaret i § 2-19, første ledd⁶⁴.

Det ovenfor nevnte taler for at man må forstå ”aksjekapitalen” ut fra dens sammenheng med resten av loven. Reelle hensyn gir likevel anvisning på en forståelse som er samsvarende med forarbeidene og en streng tolkning av ordlyden.

Ser man på overkursens funksjon, så er den først og fremst viktig der det er avtalt at overkursen skal skytes inn for å dekke utgifter ved stiftelsen jfr. asl./asal. § 2-8, tredje ledd eller ved kapitalforhøyelse jfr. asl./asal. § 10-12, annet ledd. Dersom overkursen mangler, så vil dette gå utover riktigheten av den innmeldte aksjekapital. I forhold til aksjekapitalens kredittskapende funksjon, er det selskapets registrerte aksjekapital som er viktig. Hva som står på overkursfondet, framgår kun av selskapets regnskap.

Disse reelle hensyn, taler for at det er gjort et bevist skille mellom hvordan man skal forstå

⁶² Aarbakke m.fl. *Aksjeloven og allmennaksjeloven, kommentarutgave 2. utgave* s.158.

⁶³ Dette gjelder i tillegg asl./asal. § 2-11, § 2-12, annet ledd og § 2-13 til § 2-17 jfr. også Rt. 1928 s. 206.

⁶⁴ Se Ot.prp.nr.44(1997-1998) kapittel 9.12 til § 2-19.

”aksjeinnskudd” og ”aksjekapital”.

En slik forståelse av regelen, samsvarer også med hensynet bak regelen:

”...å skape sikkerhet for at den aksjekapital som et aksjeselskap stiftes og anmeldes med, virkelig står til disposisjon for selskapet.”⁶⁵

Overkurs vil ikke omfattes av dette, utenom i de tilfeller dette skal dekke utgifter ved stiftelse eller kapitalforhøyelse.

Mye taler derfor for at overkursen ikke skal omfattes av det objektive ansvaret etter asl./asal. § 2-19, første ledd.

8 Er ansvarsformen etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 ønskelig fra et rettsøkonomisk perspektiv

Rettsøkonomisk analyse

Ved rettsøkonomisk analyse søker man å finne svaret på hvorfor vi har fått de rettsreglene vi har, og hvilke rettsregler vi bør ha. Disse spørsmålene besvares ut fra en forutsetning om at lovgiver ønsker en mest mulig effektiv regel.⁶⁶

I rettsøkonomien mener man at den beste regelen, er den som er utformet slik at den gir effektiv ressursbruk. Hva som er effektiv ressursbruk, avgjøres ved å sette kostnader på reglens virkninger. Avveiningen av de ulike virkningene, bestemmes ut fra individenes egne oppfatninger. Den optimale situasjon er derfor slik at ingen kan få det bedre uten at noen får det verre. Dette blir kalt en Pareto-effektiv situasjon. Rettsregler er imidlertid ofte

⁶⁵ Jfr. blant annet Rt. 1998 s. 1924.

⁶⁶ Rettsøkonomi, Eide og Stavang – analyse for privatrett og miljørett s. 12.

bygd opp slik at den regulerer motstridene hensyn. Det vil da være vanskelig å innføre en regel uten at dette strider med den Pareto-effektive situasjonen.⁶⁷

Den rettsøkonomiske målsetningen er derfor endret slik at en rettsregel er ønskelig, hvis den skaper store nok verdier på vinnernes hender til at taperne kan kompenseres. Samtidig må vinnerne få litt ekstra. Den rettsøkonomiske terminologien på dette er Kaldor-Hicks-kriteriet.⁶⁸

Problemstillingen under den rettsøkonomiske analysen

Analysen vil her omhandle lovgivers valg av objektivt ansvar. Samt at han har fjernet kravet til økonomisk tap. Jeg vil se på hvilke effektivitetsvirkninger dette har. I lys av spørsmålene om hvorfor vi har denne rettsregelen og hvilken regel burde vi hatt, vil dette bli behandlet. Implisitt i disse to spørsmålene, ligger et tredje spørsmål om hvordan rettsregelen fungerer. Nedenfor vil analysen ta utgangspunkt i dette spørsmålet. Underveis i analysen vil imidlertid de to andre spørsmålene bli besvart, ved at alternative løsninger blir sammenlignet med gjeldene rettsregel etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19.

En rettsøkonomisk analyse kunne vært interessant i forhold til en større vinkling på revisors ansvar. Man kunne blant annet gjennomført en analyse for hvordan systemet med revisor som kontrollfunksjon, er samfunnsøkonomisk lønnsomt. En slik omfattende analyse vil det ikke være plass til her.

Det forutsettes derfor at revisors rolle som kontrollør, er ønskelig.

Hvilket grunnlag er det for å benytte rettsøkonomisk analyse på aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19

⁶⁷ Rettsøkonomi, Eide og Stavang – analyse for privatrett og miljørett s. 21-22.

⁶⁸ Rettsøkonomi, Eide og Stavang – analyse for privatrett og miljørett s. 21-22.

a) Er det lagt vekt på å utforme en samfunnsøkonomisk regel

I hvilken grad lovgiver har lagt vekt på rettsøkonomiske hensyn ved utformingen av aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, er uklart.

I forarbeidene kommer det frem at regelen er et resultat av et ønske om bedre sanksjonsmuligheter⁶⁹. Den tidligere regel gjorde det for vanskelig å pålegge ansvar. Det var tidkrevende å bevise uaktsomhet. I tillegg var det vanskelig å bevise årsakssammenheng. Begge disse problemene er i rettsøkonomisk terminologi beskrevet som administrasjonskostnader. Det krevdes store administrasjonskostnader, dersom den gamle ansvarsregelen skulle bli håndhevet optimalt. Det vil si at regelen hadde blitt håndhevet slik at alle revisorer som uaktsomt påførte selskapet tap, var blitt erstatningsansvarlig.

Alternativet til å benytte store administrasjonskostnader for å pålegge ansvar, var å la skadevolder i noen tilfeller gå fri. Det vil gi skadevolderne incentiv om å utøve en lavere grad av aktsomhet. Noe som vil være i strid med det legislative hensyn bak bestemmelsen⁷⁰. Hvorvidt dette er samfunnsøkonomisk lønnsomt beror på hvor det lovbestemte aktsomhetsnivå lå etter den tidligere regel⁷¹.

At lovgiver ikke ønsket noen av alternativene, men bestemte seg for en regel om rent objektivt ansvar jfr. asl./asal. § 2-19 kan være et tegn på et ønske om en mer samfunnsøkonomisk regel. Den nye ansvarsregelen jfr. asl./asal. § 2-19 er enklere å håndheve, og gjør det enklere å oppnå samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhetsnivå⁷².

Det legislative hensyn om å sikre at aksjekapitalen virkelig blir overført

⁶⁹ NOU-1996-3 til § 2-19.

⁷⁰ Se blant annet Rt. 1998 s. 1924 på side 1930.

⁷¹ Lå det lovbestemte aktsomhetsnivået i utgangspunktet høyt, vil muligens en lavere grad av aktsomhet samsvare mer med hva som er rettsøkonomisk lønnsomt.

⁷² Se mer om dette lenger ned.

aksjeselskapet/allmennaksjeselskapet, ville også la seg oppfylle av den tidligere regel.

Ønske om en ny regel, tyder derfor på effektivitet har blitt vektlagt ved utformingen av den nye regel.

I forarbeidene er valget av ansvarsgrunn begrunnet ut fra en avveining mellom ønske om å oppnå sikkerhet for den registrerte aksjekapital, og et ønske om at bestemmelsen ikke skal virke urimelig streng for revisor.

Hensynet bak regelen er å sikre at aksjekapitalen er overført aksjeselskapet.

At bestemmelsen også tar hensyn til hva som vil virke urimelig for revisor, kan ses på som et ønske om effektivitet. Et strengt ansvar, vil påføre revisor store aktsomhetskostnader. I noen tilfeller vil disse aktsomhetskostnadene være større enn andre. Det kan virke som lovgiver har lagt slike hensyn til grunn når han har valgt å avgrense ansvaret mot ”verdsetting av innskudd i andre eiendeler enn penger” jfr. asl./asal. § 2-19, annet ledd.

Av betydning for hvorvidt regelen vil virke urimelig, har forarbeidene lagt avgjørende vekt på enkelheten i revisors vurderinger. Det er i overensstemmelse med rettsøkonomiske synspunkt. Jo enklere vurderingene er, jo mindre ressurskrevende er det for revisor å oppfylle forpliktelsene.

At lovgiver ser det viktig å ivareta aksjekapitalen, kan muligens i seg selv være begrunnet ut fra effektivitetssynspunkt. Tapene som følge av den uriktig registrerte aksjekapital, kan bli store og derfor begrunne et strengt ansvar.

Det er mye som her taler for at lovgiver har lagt effektivitetsvurderinger til grunn for valg av ansvarsregel.

b) Er aktørene rasjonelle

I rettsøkonomien er det forutsatt at alle aktører er rasjonelle. Det vil si at de gjør sine valg

på bakgrunn av hva som er mest lønnsomt. Dette forutsetter full informasjon om hvilke virkninger ulike valg vil ha. De samfunnsrelaterte hensyn blir da verdsatt i forhold til de individuelle, slik at aktøren velger det resultat som er samfunnsøkonomisk mest lønnsomt.

Partene som reguleres i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, vil som oftest være fokusert på effektivitet. På den ene siden ligger selskapsinteressen. Denne ivaretas best ved at ledelsen gjør sine valg ut fra et ønske om effektivitet. Dette gir det beste resultatet for selskapets aksjonærer og kreditorer.

Revisor vil også være styrt av et ønske om effektivitet. Hans ønske vil normalt være å få størst mulig gevinst ut av sitt arbeid. Dette krever at revisor er mest mulig effektiv. Revisor vil vurdere sin aktsomhet i forhold til hvor stort ansvar han risikerer å utsettes for dersom han blir ansvarlig. Aktsomheten utgjør da kostnader for revisor. Nedenfor skal vi se på hvordan den påvirker sannsynligheten for ansvar.

c) Har aktørene full informasjon slik at de har forutsetninger til å velge en samfunnsøkonomisk løsning

Hvilken adgang partene har til å skaffe seg full informasjon over virkningene i tilknytning til sine valg, er mer uklart. Partene vil ha stor interesse av å skaffe seg slik informasjon. De vil derfor gjøre sitt ytterste for å skaffe dette. Eksempel på dette kan vi se gjennom selskapers stadig økende bruk av konsulenter. Dette gjelder både for revisor, og for selskapene han utøver sine tjenester til. Stor grad av informasjon må partene derfor tillegges.

Ikke alle virkninger vil være like lette å sette en verdi på. Usikkerhet i forhold til hvor ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 går, vil være et slikt eksempel. Bestemmelsens forutberegnelighet og virkninger av dette vil bli gjennomgått i analysen under. For øvrig er ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19 klart avgrenset til størrelsen på aksjekapitalen. Virkningene av ulik grad av aktsomhet, vil ikke alltid være lett å bedømme. Revisor må imidlertid gjennom sin profesjon tillegges en stor del kunnskap

om hva som må kreves av aktsomhet.

Modellen som benyttes ved rettsøkonomisk analyse

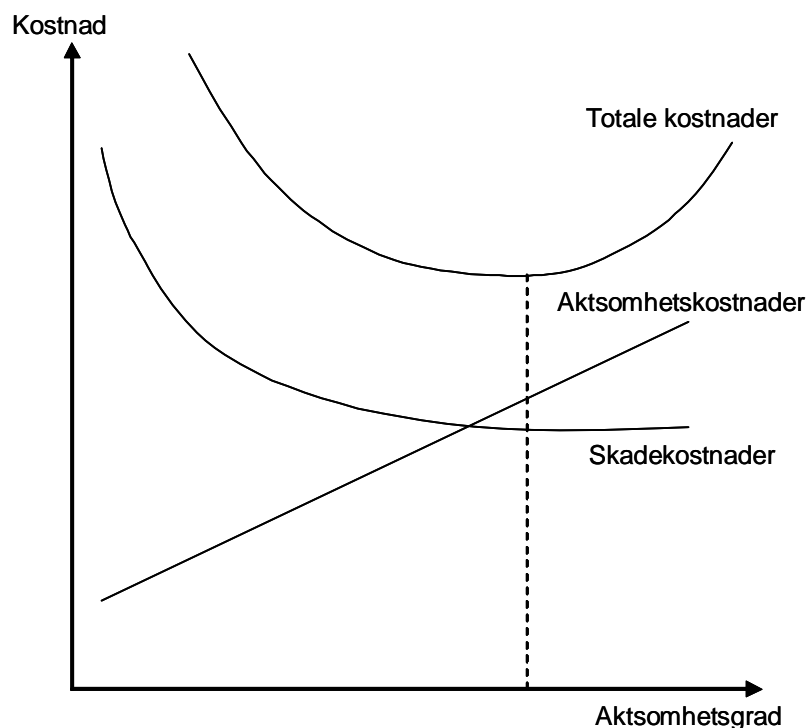
I en rettsøkonomisk analyse om erstatningsansvar, vil den mest ønskelige ansvarsregel være den som gir mest effektiv ressursbruk. Effektiviteten kan måles gjennom å måle hvilke kostnader samfunnet blir påført gjennom de ulike virkningene. Kostnadene kan fordeles i skadekostnader og aktsomhetskostnader. Aktsomhetskostnader er de kostnader skadevolder påføres i arbeidet med å hindre skade. Skadekostnadene er kostnader som oppstår som følge av at en skade er oppstått. Disse beregnes ut fra hvordan sannsynligheten for skade reduseres ved økt aktsomhet.

Aktsomhetskostnadene og skadekostnadene påvirker hverandre. Ved økt aktsomhet reduseres sannsynligheten for skade, noe som medfører at skadekostnadene blir mindre. Økt aktsomhet fører imidlertid til økte aktsomhetskostnader. Beskrivelsen av kostnadene slik de vil være ved situasjonen som reguleres i aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, vises i modellen under.

I modellen er den vertikale linjen et mål på kostnader, mens den horisontale linjen er et mål på aktsomhetsgrad.

Forventede skadekostnader vises gjennom grafen som heller ned mot høyre. Dette fordi skadekostnadene forventes å bli mindre når revisor øker aktsomheten. Grafen vil helle slakkere og slakkere, ettersom skadekostnadene vil reduseres mindre og mindre for hver ny aktsomhetshandling som utøves.

Aktsomhetskostnadene vises i grafen som peker opp mot høyre. Kostnadene knyttet til revisors aktsomhet, vil øke i takt med at han utøver høyere aktsomhetsgrad.

Det er samfunnsøkonomisk ønskelige å finne det nivå for aktsomhet, som gjør summen av skadekostnader og aktsomhetskostnader lavest mulig. Summen av skadekostnader og aktsomhetskostnader utgjør de totale kostnader. Der disse er på sitt laveste, vil samfunnet bli påført lavest mulig kostnader.

Modellen som brukes ved rettsøkonomisk analyse, forutsetter i tillegg til de overnevnte forutsetninger om rasjonelle aktører med full informasjon⁷³:

- 1) at revisors aktsomhetsnivå påvirker sannsynligheten for skade og

⁷³ Rettsøkonomi – analyse for privatrett og miljørett s. 101-102.

- 2) at bare revisor kan påvirke sannsynligheten for skade og
- 3) at aktsomhetskostnadene og skadekostnadene utgjør til sammen de totale kostnader ved ulykke og
- 4) at ansvarsreglene håndheves fullt ut.

Den første forutsetningen må anses oppfylt. Jo større grad av aktsomhet revisor utviser ved sin vurdering av om innskuddet er mottatt, jo mindre sannsynlig er det for at aksjekapitalen blir registrert med et uriktig beløp. Dette vil videre hindre at det oppstår tap som følge av manglende aksjekapital.

Forutsetningen om bare revisor kan påvirke sannsynligheten for tap, må ses i sammenheng med hvem regelen skal fordele ansvaret mellom. Styret er solidarisk ansvarlig med revisor, slik at forutsetningen i forhold til dem må være oppfylt. Skadelidt vil først og fremst være selskapets kreditorer. Disse har ingen forutsetninger for å påvirke at innskuddet mottas av selskapet.

Dersom det hadde vært slik at kreditorene kunne påvirke sannsynligheten for tap, ville det muligens vært i strid med erstatningsrettslige grunnprinsipper å anvende en objektiv regel. Dette må ses i sammenheng med at de erstatningsrettslige regler ønsker å fordele ansvaret ut fra hvem som er skyld i det oppståtte tap.

Her må likevel forutsetningen om at det bare er revisor og hans solidarskyldnere som kan påvirke sannsynligheten for tap, anses å være oppfylt.

Den siste forutsetningen om at ansvaret skal håndheves fullt ut, krever at skadelidte fremmer sine krav og at domstolen treffer riktig avgjørelser. Denne forutsetningen ønsket lovgiver å oppfylle når ansvaret ble endret fra culpa-ansvar til objektivt ansvar jfr.

aksjeloven/ allmennaksjeloven § 2-19⁷⁴. I hvilken grad den nye regelen vil oppfylle dette, er imidlertid uklart. Foreløpig er det ikke helt klart hvor grensen for det objektive ansvaret går jfr. behandlingen av regelen ovenfor. Når dette blir klarere, vil regelen ha den ønskede effekt.

Parten i henhold til ansvaret etter aksjeloven/allmennaksjeloven § 2-19, er rasjonelle aktører som ønsker å ivareta sine interesser. Skadelidte vil i første omgang være selskapet, men det kan også være kreditorer og andre aksjonærer. Ut fra sitt ønske om økonomisk fortjeneste vil samtlige av disse ha interesse av å gjøre sitt krav gjeldene. Det må derfor antas med stor sannsynlighet, at ansvar blir gjort gjeldene dersom innmeldingen er uriktig.

Analysen

Analysen av den objektive regelen vil bli gjort gjennom en kort redegjørelse for virkningene av en objektiv regel, for deretter å sammenligne denne med uaktsomhetsansvaret.

Ved et rent objektivt ansvar vil revisor måtte dekke alle skadekostnader i tillegg til at han må dekke sine egne aktsomhetskostnader. Det vil da være rasjonelt av revisor å utøve aktsomhet, slik at de totale kostnadene blir lavest mulig. Dette samsvarer med hva som er samfunnsøkonomisk ønskelig. Så lenge de nevnte forutsetningene er oppfylt, vil revisor velge det mest lønnsomme aktsomhetsnivå. En objektiv regel vil derfor være samfunnsøkonomisk ønskelig.

Etter culpa-ansvaret vil revisor måtte dekke sine egne aktsomhetskostnader dersom han overholder det lovbestemte aktsomhetsnivå. Utøver revisor en aktsomhet under dette nivået, må han også dekke skadekostnadene. Ved en regel om culpa-ansvar, vil revisor derfor tilpasse sin aktsomhet i forhold til hvilken aktsomhet han må oppfylle for å unngå ansvar. Skal lovgiver gi revisor incentiv til å utøve aktsomhet på samfunnsøkonomisk

⁷⁴ NOU 1996 nr. 3 kapittel 13 til § 2-19.

ønskelig nivå, må derfor det lovbestemte aktsomhetskrav fastsettes etter dette.

For å fastsette et slikt aktsomhetskrav, kreves det at lovgiver har full informasjon om hvilke skadekostnader og aktsomhetskostnader som oppstår. Videre må det være klart for lovgiver hvordan aktsomheten påvirker skadekostnadene. Lovgiver må finne ut for hvilken grad av aktsomhet, de totale kostnadene blir lavest.

Det har derfor betydning for lovgiver, ved valg av ansvar, hvem som har mulighet til å skaffe seg full informasjon om kostnadene. Utgangspunktet må være at lovgiver sitter inne med de samme kunnskapene som revisor. Dette følger blant annet av høringsrundene under lovgivningsprosessen.

Revisor står nærmest til å kjenne aktsomhetskostnadene slik de vil kunne endre seg etter hvert som man utarbeider bedre rutiner i arbeidet med å utføre kontroll. Det må likevel antas som et utgangspunkt, at lovgiver under lovgivningsprosessen har skaffet seg tilstrekkelig kjennskap til disse kostnadene.

Det samme må gjelde for skadekostnadene. Disse må være like kjent for lovgiver som for revisor.

Fastsetter lovgiver et aktsomhetskrav som fraviker det samfunnsøkonomisk lønnsomme aktsomhetsnivå, vil det kunne få to mulig konsekvenser. Enten at revisor opptrer etter det lovbestemte aktsomhetsnivå, i strid med hva som er samfunnsøkonomisk ønskelig.

Alternativt at revisor velger et lavere aktsomhetsnivå, og tar risikoen for å bli ansvarlig for skaden. Det siste alternativ vil en rasjonell revisor velge dersom aktsomhetskravet er satt for strengt.

Ingen av resultatene er samfunnsøkonomisk ønskelige.

Muligheten til å oppnå et samfunnsøkonomisk ønskelig resultat gjennom rettsregler, kan

hindres av høye transaksjonskostnader. Med det menes at kostnader knyttet til å få anvendt rettsregelen, er så høye at regelen ikke blir benyttet. Slike kostnader kan forekomme gjennom store advokatkostnader for å finne ut om aktsomhetsnivået til revisor er overholt.

En objektiv regel vil i så måte utgjøre en rimeligere regel enn culpa-regelen.

Ved en objektiv regel, vil man kunne få langt flere saker. Det vil oppstå en ny sak hver gang det oppstår et tap. Dette var også deler av lovgivers begrunnelse for å endre ansvaret fra en culpa-regel til en objektiv regel. Aktsomhetsvurderingene medførte at regelen ikke gav tilstrekkelig sanksjonsmuligheter.⁷⁵ Det er lettere å pålegge ansvar, når man tar bort aktsomhetsvurderingen. I den grad aktsomhetsvurderingene begrenser antall saker i forhold til ved en objektiv regel, vil denne økningen utgjøre en samfunnskostnad.

Totalt må det imidlertid sies at det i utgangspunktet er vanskelig å slå fast hvilken regel som gir lavest sakskostnader.⁷⁶

I vårt tilfelle er sammenligningsgrunnlaget etter den gamle regelen, en culpa-regel med et ganske strengt aktsomhetskrav⁷⁷. Det vil ikke da være stor forskjell på antall saker etter culpa-regelen og den nye objektive regel. Sakskostnadene vil da være større etter culpa-regelen, enn etter den objektive regel.

Kravet til adekvat årsakssammenheng og økonomisk tap er fjernet ved den nye regelen, og erstattet med et tap begrenset til den innmeldte aksjekapital. Vanskelighetene med å bevise årsakssammenheng slik det ble beskrevet i forarbeidene⁷⁸, er følgelig fjernet. Dette reduserer sakskostnadene, på samme måte som bortfallet av aktsomhetsvurderingen.

⁷⁵ NOU-1996-3 kapittel 13 til § 2-19

⁷⁶ Rettsøkonomi – analyse for privatrett og miljørett s. 123.

⁷⁷ Se blant annet Rt. 1998 s. 1924 på side 1930.

⁷⁸ NOU 1996 nr. 3 kapittel 13 til § 2-19.

Samlet sett vil den objektive regel etter en rettsøkonomisk analyse, utgjøre en mer samfunnsøkonomisk ønskelig regel enn den tidligere culpa-regel. Dette begrunnes ved at den objektive regelen gir de laveste samfunnskostnadene. Selv om det ville være fullt mulig å fastsette en culpa-regel i samsvar med samfunnsøkonomisk ønskelig aktsomhet, vil de samlede transaksjonskostnader være større enn etter den objektive regel.

9 Litteraturliste

Rettspraksis:

Rt. 1998 s.1928

Rt. 1998 s. 1924

Rt. 1993 s.1399

Oslo tingrett 2003 17426 – TOSLO-2003-17426

Forarbeider:

Ot.prp.nr.44 (1997-1998)

Ot.prp.nr.23 (1996-1997)

NOU-1996-3

Lover:

Aksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44

Allmennaksjeloven av 13. juni 1997 nr. 45

Dekningsloven av 8. juni 1984 nr. 59

Foretaksregisterloven av 21. juni 1985 nr. 78

Godtroervervloven av 2. juni 1978 nr. 37

Konkursloven av 8. juni 1984 nr. 58

Kjøpsloven av 13. mai 1988 nr. 27

Regnskapsloven av 17. juli 1998 nr. 56

Revisorloven av 15. januar 1999 nr. 2

Skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26

Panteloven av 8. februar 1980 nr. 2

NL 5-1-2

Juridisk teori:

Aarbakke, Magnus, Aarbakke, Asle, Knudsen, Gudmund, Ofstad, Tone, *Aksjeloven og allmennaksjeloven 2. utgave 2004.*

- Andenæs, Mads Henry, *Rettskildelære* 1997
- Bergsåker, Trygve, *Lærebok i pengekravsrett* 2001.
- Boe, Erik, Innføring i juss, *Juridisk tenkning og rettskildelære* 1996.
- Brækhus, Sjur, *Omsetning og kreditt 2, Pant og annen realsikkerhet* 1994.
- Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære 5. utgave v/ Jan E. Helgesen* 2000.
- Eide, Erling, Stavang, Endre, *Rettsøkonomi, analyse for privatrett og miljørett* 2001.
- Falkanger, Thor, *Tingsrett 5. utgave* 2000.
- Lødrup, Peder, *Lærebok i Erstatningsrett* 1999.
- Hagstrøm, Viggo, *Obligasjonsrett* 2003.
- Andenæs, Mads Henry, *Konkurs* 1999
- Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskap & Allmennaksjeselskaper* 1998.
- Woxholth, Geir, *Avtaleinngåelse, ugyldighet og tolkning* 2001.
- Den norske Revisorforening, *Revisors håndbok* 2006.
- Norges Statsautoriserte Revisors forening og Wiersholm, Melbye & Bech, *Norsk domssamling om revisors erstatningsansvar* 1996.
- Siebke, Henning, *Revisjon og Regnskap nr. 5* 2005 s. 33-37.
- Hirsch, Erik, *Revisjon og Regnskap nr. 8* 2004 s. 38-42.
- Hirsch, Erik, *Revisjon og Regnskap nr. 7* 2004 s. 35-44.
- Hirsch, Erik, Bergh, Espen, *Revisjon og Regnskap nr. 7* 2001 s. 60-66.

